

ΕΚΚΛΗΣΙΑ

ΕΠΙΣΗΜΟΝ ΔΕΛΤΙΟΝ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΕΤΟΣ ΚΕ'

ΑΘΗΝΑΙ, ΦΙΛΟΘΕΗΣ 19

15 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ 1948

ΑΡΙΘ. 43—44

ΤΑ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Τῆς Διευθύνσεως Ἐκκλησιασμός (Β).—† Μητροπολίτου Λαρίσης Δωροθέου Ἀνόμοιος ἀνταμοιβή.—Ἡ σημασία τῆς 28 Ὀκτωβρίου 1940, Λόγος τοῦ Πρωτάνεως τοῦ Ἐθν. Πανεπιστημίου κ. Γεωργίου Π. Οἰκονόμου.—Ἡ Ἱερά Ἐπαρχιακή Σύνοδος Κρήτης πρὸς τὰς ἐνόπλους Δυνάμεις τοῦ Ἑθνους.—Πρεσβυτέρου Ἰωάννου Σ. Ράμφου Τὰ Εἰσόδια τῆς Θεοδόκου.—Ἐπιστολαὶ πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν: Ἡ Γονυκλισία † Μητροπολίτου Κορινθίας Μιχαήλ, — Λατρευτικὴ προσκύνησις † Μητροπολίτου Ἐδέσσης καὶ Πέλλης Παντελεήμονος Παρατηρήσεων Στήλη: Ἡ Ἐκκλησις τῆς Βασιλίσσης.—Χρονικά.

ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΜΟΣ

Β'

Εἶνε ἀληθὲς ὅτι ὁ χριστιανὸς δύναται—καὶ πρέπει μάλιστα—καὶ κατ' ἰδίαν νὰ προσεύχεται ἐν τῷ οἴκῳ του· ἀλλ' ὅπως ὁ ἅγιος τονίζει Χρυσόστομος, «εὕξασθαι μὲν ἐπὶ τῆς οἰκίας δυνατόν, οὕτω δὲ εὕξασθαι ὡς ἐπὶ τῆς ἐκκλησίας, ἀδύνατον, ὅπου πατέρων πλήθος τοσούτον, ὅπου βοή πρὸς τὸν Θεὸν ὁμοθυμαδὸν ἀναπέμπεται». Ἄλλην δύναμιν ἔχει μία μονοπροσώπως εἰς οἰονδήποτε ἰσχυρὸν ἢ ἀρχὴν ὑποβαλλομένη αἴτησις, καὶ ἀπείρως περισσότερα κατορθώνει ἢ ἐν συλλαλητηρίῳ ὁμαδικῇ φωνῇ τῶν πολλῶν. «Οὐχ οὕτως εἰσακούη, κατὰ σαυτὸν τὸν Δεσπότην παρακαλῶν, ὡς μετὰ τῶν ἀδελφῶν τῶν σῶν», ἐπεξηγεῖ ὁ αὐτὸς πατήρ, προκειμένου περὶ τῆς ἐν ἐκκλησιασμῷ προσευχῆς. «Ἐνταῦθα γὰρ ἔστι τι πλεόν, οἶον ἢ ὁμόνοια καὶ ἢ συμφωνία καὶ τῆς ἀγάπης ὁ σύνδεσμος καὶ αἱ τῶν ἱερέων εὐχαί. Διὰ γὰρ τοῦτο οἱ ἱερεῖς παρεστήκασιν, ἵνα αἱ τοῦ πλήθους εὐχαί, ἀσθενέστεραι οὔσαι, τῶν δυνατωτέρων τούτων ἐπιλαβόμεναι, ὁμοῦ συνέλθωσιν αὐταῖς εἰς τὸν οὐρανόν... Εἰ δὲ εὐχαὶ μόνου τοσαύτην ἔχει δύναμιν, πολλῶ μᾶλλον

ἢ μετὰ πλήθους· μείζονα γὰρ ταύτης τὰ νεῦρα καὶ πλείων ἡ παρηγορία πολλῶ τῆς ἐν οἰκίᾳ κατ' ἰδίαν. Ὁ Θεὸς δυσωπεῖται τὸ πλήθος, μετ' εὐνοίας αὐτὸν παρακαλοῦν». Τονίζων δ' ὁ Χρυσόστομος καὶ ἀλλαχοῦ τὴν ἰδιαιτέραν τῆς κοινῆς προσευχῆς δύναμιν, λέγει «ἐπειδὴ καθ' ἑαυτοὺς εὐχόμενοι ἀσθενεῖς ἐσμέν, ὅταν δὲ συλλεγώμεν ἰσχυροὶ γινόμεθα μᾶλλον, δυσωποῦμεν τὸν Θεὸν τῷ πλήθει καὶ τῇ συμμεχίᾳ. Τοσαύτη ἡ δύναμις τῆς τοῦ πλήθους ἱκετηρίας ἐστὶ. Διὰ τοῦτο καὶ ἐνταῦθα (ἐν τῷ ναῷ) συλλεγόμεθα πάντες, ἵνα μειζόνως εἰς οἶκτον ἐπισπασώμεθα τὸν Θεόν. Ἀπὸ τοῦ συνδέσμου τῆς ἀγάπης δυσωποῦμεν τὸν Θεόν, δοῦναι ἡμῖν τὰ αἰτούμενα.. Οὐ τοσαύτην δύναμιν ἔχει ἡ εὐχή, ὡς ὅταν μετὰ τῶν μελῶν τῶν οἰκείων γένηται, ὡς ὅταν ὁλόκληρον τὸ σῶμα τῆς Ἐκκλησίας ὁμοθυμαδὸν ἀναπέμπῃ τὴν δέησιν μιᾷ φωνῇ..». Διὰ τοῦτον ἀκριβῶς τὸν λόγον ἀκούομεν τὸν διάκονον νὰ προσκαλῇ ἐκτενῶς τὸν λαὸν μὲ τὸ «δεηθῶμεν», ὅχι ὁ καθεὶς χωριστά, ἀλλὰ ὅλοι μαζί, ἐφ' ὅσον γνωρίζομεν τὴν δύναμιν τῆς συμπύχου ἱκετηρίας. Ὅταν ὁ Ἀπόστολος Πέτρος συληφθεὶς ἐν Ἱεροσολύμοις τῇ διαταγῇ τοῦ Ἡρώδου ἐτηρεῖτο ἐν τῇ φυλακῇ, «προσευχὴ ἦν ἐκτενῶς γινομένη ὑπὸ τῆς ἐκκλησίας πρὸς τὸν Θεὸν περὶ αὐτοῦ», ὁ συγγραφεὺς τῶν «Πράξεων» ἱστορεῖ.

Ἄλλ' ἐκτὸς τούτου, δοθέντος ὅτι ἐπ' ἐκκλησίας ὅσα ἀναγινώσκονται εἶνε «ἐκ τοῦ οὐρανοῦ γράμματα», «παρὰ Θεοῦ ἐπιστολαί», οὐδαμῶθεν ἀποκομίζομεν κέρδος ψυχικὸν μεγαλύτερον ἐκείνου, τὸ ὁποῖον ἐξασφαλίζομεν ἐκ τοῦ ἐν τῷ ναῷ ἐκκλησιασμοῦ. «Οὐκ ἔστιν ἐξ ἐτέρας συνάξεως ἢ συνόδου κέρδος λαβόντας ἀπελθεῖν—λέγει ὁ αὐτὸς Πατήρ—ὅσον ἀπὸ τῆς ἐν τῷ ναῷ διατριβῆς, κἂν δικαστή-

ριον λέγης, κἂν βουλευτήριον, κἂν αὐτὰ τὰ βασιλεία..» «Ἔχει τι τὸ ἐπίχαρι εἰς ὠφέλειαν τόπος εὐχῆς, τὸ χωρίον τῆς ἐπὶ τὸ αὐτὸ τῶν πιστευόντων συνελεύσεως, καὶ ἀγγελικῶν δυνάμεων ἐφισταμένων τοῖς ἀθροίσμασι τῶν πιστευόντων», λέγει καὶ ὁ Ὁριγένης. Ὁ ἐν τῷ ναῷ ἐκκλησιασμός ἀποτελεῖ καθαρτήριον τῆς ψυχῆς, πνευματικὸν καὶ ἡθικὸν λουτρὸν ἀπὸ τὴν σκωρίαν ποῦ προξενεῖ εἰς τὸν ψυχικὸν ὀργανισμόν ἢ κακία τῆς καθ' ἡμέραν ζωῆς. «Ἄν ἐνταῦθα διατρίβης συνεχῶς, καὶ ἅπερ ἔλαβες ἔξωθεν κακὰ ἀπωθήσῃ πάντως· ἂν δὲ ἀποπηδᾷς καὶ φεύγῃς, καὶ ἅπερ ἐκτήσῃ παρὰ τῶν θείων Γραφῶν ἀγαθὰ, ἀπολείς πάντως.. Ὁ γὰρ ἐνταῦθα μετὰ πίστεως καὶ σπουδῆς παραγινόμενος μυρίους λαβὼν ἅπεισι θησαυρούς..».

Εἶνε, λοιπόν, ἡ ἐκκλησία ἱατρεῖον ψυχῶν· ὅπως δὲ ἀπὸ τὸ σωματικὸν ἱατρεῖον ὁ ἀσθενὴς ἀποκομίζει τὰ πρὸς ἱασιν τῶν νόσων ἱατρικά, τὰ διὰ τὰ πάθη τῆς ψυχῆς πνευματικὰ φάρμακα ἀποκτᾷ καὶ ὁ χριστιανὸς ἀπὸ τὸν ἐν τῷ ναῷ ἐκκλησιασμόν. Καὶ ἐν γένει δέ, πάντως καὶ κερδαίνει ἀπὸ τὴν ἐκκλησίαν ὁ ἐνσυνειδήτως εἰς αὐτὴν τακτικῶς ἐκκλησιαζόμενος. Χαριτωμένος σχετικῶς ὡς πρὸς τοῦτο παρομοιώσεις ὁ ἅγιος μᾶς παρέχει Χρυσόστομος: «καθὰπερ πολλοί, πολλάκις—λέγει—ἐκ λειμῶνος ἀναχωροῦντες, ῥόδον ἢ ἴον ἢ τι τῶν τοιούτων ἀνθῶν λαβόντες, καὶ τοῖς δακτύλοις περιφέροντες ἀναχωροῦσιν· ἕτεροι δὲ πάλιν, ἐκ παραδείσων οἴκαδε ἀπιόντες κλάδους δένδρων καρποὺς ἔχοντας ἀποκομίζονται· ἄλλοι πάλιν ἀπὸ δείπνων πολυτελῶν λείψανα τῆς τραπέζης τοῖς ἑαυτῶν ἐπιτηδεύουσιν φέρουσιν. Εἰ γὰρ μυρεψεῖόν τις παριὼν καὶ προσκατήμενος ἐργαστηρίοις τοιούτοις, καὶ ἄκων ἀναχρώννυται ἐκ τῆς εὐωδίας· πολλῷ μᾶλλον εἰς ἐκκλησίαν ἀπιών. Οὐ γὰρ ἔνεστι, τῷ Θεῷ διαλεγόμενον καὶ ἀκούοντα τοῦ Θεοῦ διαλεγόμενου, μὴ κερδαίνειν. Οὕτω δὴ καὶ σύ, ἐντεῦθεν (ἐκ τοῦ ναοῦ) ἀπιών, ἀπένεγκε παραίνεσιν τῇ γυναικί, τοῖς παιδίοις, τοῖς ἐπιτηδεύουσιν ἅπασιν». «Βαφείου ἡ ἐκκλησία ἐστίν—λέγει χαρακτηριστικῶς καὶ ἀλλαχοῦ ὁ αὐτὸς διὰ τοὺς τυπικῶς μόνον προσερχομένους εἰς τὸν ναόν—· ἂν διὰ παντὸς ἀπίητε μηδεμίαν δεχόμενοι βαφήν, τί τὸ ὄφελος τοῦ συνεχῶς ἐνταῦθα ἵεναι; Μείζων γὰρ ἢ βλάβη».

Κατὰ ταῦτα, διὰ τὰ μὴ ἀπερχώμεθα ἀπὸ

τὴν ἐκκλησίαν «ἔρημοι καὶ κενοὶ τῆς ἀπὸ τῶν λεγομένων ἐν αὐτῇ ὠφελείας», δὲν πρέπει νὰ μεταβαίνωμεν εἰς τὸν ναὸν «οὐ δι' εὐλάβειαν, ἀλλὰ διὰ συνήθειαν ἐορτῆς», πολὺ δὲ ὀλιγώτερον μὲ φροντίδας βιωτικὰς, διὰ τὰ συνεχίσωμεν καὶ ἐκεῖ τὴν φλυαρίαν καὶ τὸν θόρυβον, ἀσεβοῦντες πρὸς τοῦ τόπου τὴν ἱερότητα καὶ τῆς ἱερᾶς συνάξεως τὸν σκοπόν. Διότι εἶνε παρατηρημένον, ὅτι «εἰσέρχονται πολλοὶ εἰς τὴν ἐκκλησίαν, ἀπαρτίζουν μυρίους στίχους εὐχῆς, καὶ ἐξέρχονται μὴ εἰδότες τί εἶπον· τὰ χεῖλη κινεῖται, ἡ δὲ ἀκοὴ οὐκ ἀκούει· πολ- λάκις δὲ «αὐτοῦ τοῦ Θεοῦ διαλεγόμενου.., πολλοὺς καὶ μακροὺς πρὸς τὸν πλησίον ποιούμεθα λόγους περὶ τῶν οὐδὲν ἡμῖν προσηκόντων»· «οὐδὲ γὰρ τὸ εἰσερχεσθαι εἰς τὴν ἐκκλησίαν, τοῦτό ἐστι τὸ σημεῖον τοῦ ἀληθινοῦ χριστιανοῦ.., οὐδὲ τὸ ποιεῖν τὸ σημεῖον τοῦ σταυροῦ, οὐδὲ τὸ μεταλαμβάνειν τοῦ σώματος τοῦ Χριστοῦ. Τοῦτο γὰρ καὶ ἄπιστοί τινες καὶ αἰρετικοί.. Ἀλλὰ τὸ σημεῖον τοῦ ἀληθινοῦ χριστιανοῦ.. ἐν πλαξὶ καρδίας σαρκίναις, ἔσωθεν ἐν ἑαυτοῖς ψηλαφήσωμεν». Δὲν μαρτυρεῖ γνησίαν εὐλάβειαν καὶ τὸ «συνεχῶς παραβάλλειν τῇ συνάξει. Τοῦτο γὰρ οὐδὲν ἐστίν, ἂν μὴ τι καρπωσώμεθα». Ἄν πρόκηται μηδεμίαν ἀπὸ τὸν ἐκκλησιασμόν νὰ πορισθῶμεν ὠφέλειαν, «βέλτιον οἴκοι μένειν».

Ἡ ἀπὸ τοῦ ἐκκλησιασμοῦ ὁμως ἀποχὴ μὲ τὴν πρόφασιν ἢ ἐπὶ τῷ λόγῳ ὅτι καὶ κατ' οἶκον δύναται τις νὰ παρακολουθῇ τὴν λειτουργίαν ἀπὸ τῆς ραδιοφωνικῆς μεταδόσεώς της, οὐδὲν ἄλλο σημαίνει, εἰ μὴ ὅτι οἱ τοιοῦτοι χριστιανοὶ παύουν ἀπὸ τοῦ νὰ δεικνύουν πνεῦμα ἀμοιβαίας ἀλληλεγγύης πρὸς τὸ ὅλον χριστιανικὸν σῶμα, εἰς τὸ ὁποῖον λέγουν ὅτι ἀνήκουν, ἐφ' ὅσον δὲν ἐνώνουν τὴν προσευχὴν τῶν μὲ τὴν τῶν ἀδελφῶν τῶν καὶ δὲν μετέχουν τῆς αὐτῆς πνευματικῆς τραπέζης. Αὐτοὶ κρατοῦν ἑαυτοὺς μακρὰν τῆς τοῦ Χριστοῦ εὐλογίας ποῦ ἡ Ἐκκλησία μεταδίδει διὰ τῶν μυστηρίων εἰς τοὺς πιστοὺς της, ἀποκόπτουν ἑαυτοὺς ἀπὸ τὸ ὅλον χριστιανικὸν σῶμα, συντελοῦντες δ' οὕτω εἰς τὸν κατακερματισμὸν του, γίνονται αἴτιοι τῆς ἀποσυνθέσεως τῆς χριστιανικῆς κοινωνίας. Αὐτοαφορίζονται ἀποκόπτοντες ἑαυτοὺς ἀπὸ τοῦ σώματος τοῦ Χριστοῦ. Συμβαίνει ὁμως ὡς πρὸς τὴν ἀκρόασιν τῆς ραδιοφωνικῆς λειτουργίας καὶ τι ἀπεί-

ρως χειρότερον : πολλοὶ ἀκούουν τὴν ἐκπομπὴν τῆς ἐνῶ ταῦτοχρόνως ἢ ἀναγινώσκουν ἐφημερίδα, ἢ ἀσχολοῦνται εἰς τὸ μαγειρεῖον, ἢ καὶ εἰς τὰ καφενεῖα ἀδολεσχοῦν καὶ χαρτοπαικτοῦν καὶ κυβεύουν, ἀναίσθητοι πρὸς τῶν μεταδιδομένων τὴν ἱερότητα, ἐνῶ νομίζουν ὅτι ἐκτελοῦν τὸ θρησκευτικὸν τῶν καθήκον.

Τοὺς συστηματικῶς καθ' οἷονδῆποτε τρόπον καὶ ἐπὶ οἰαδῆποτε προφάσει ἀπέχοντας τοῦ ἐκκλησιασμοῦ δριμύτατα ἐλέγχει ἰδίᾳ ὁ θεὸς Χρυσόστομος· «Ἐπὶ ἡμέρας ἢ ἑβδομάς ἔχει.., σοὶ μὲν ἀπένειμεν ἕξ, ἐαυτῷ δὲ κατέλιπε μίαν· καὶ οὐδὲ ἐν ταύτῃ τῇ ὅλῃ ἀνέχῃ τῶν βιωτικῶν ἀπαλλάχθαι πραγμάτων. Τί δὲ λέγω περὶ ἡμέρας ὁλοκλήρου; Δύο δάνεισον ὥρας τῷ Θεῷ, καὶ μυρίων ἡμερῶν κέρδος εἰς τὴν οἰκίαν εἰσάξεις τὴν σὴν... Ἐσχάτης ἀγνωμοσύνης ἂν εἴη πέντε ἢ ἕξ ἡμέρας τοῖς βιωτικοῖς ἀπονέμοντες, τοῖς πνευματικοῖς μὴδὲ μικρὸν τῆς ἡμέρας μέρος διδόναι.. Πολλάκις οὐδὲ ἐνὶ στενωπῷ διειργόμεθα τῆς ἐκκλησίας, καὶ καθάπερ οἱ μακροῖς πελάγεσι διεστώτες, οὕτως ὀλιγάκις πρὸς τὴν ἱερὰν ταύτην ἀπαντῶμεν σύνοδον».

Θέλομεν νὰ πιστεύωμεν, ὅτι οἱ τοιαύτην διαγωγὴν ἐπιδεικνύοντες χριστιανοὶ δὲν ἔχουν συναίσθησιν τῶν συνεπειῶν τῆς, πόσου δηλαδὴ κακοῦ πρόξενοι γίνονται καὶ εἰς ἑαυτοὺς καὶ εἰς τὴν κοινωνίαν, κρατοῦντες ἑαυτοὺς μακρὰν τῆς εὐλογίας τῆς Ἐκκλησίας καὶ διασπῶντες τὴν πρὸς τὸ ὅλον χριστιανικὸν σῶμα ὀφειλομένην ἀλληλεγγύην. Ἐρχεσθε εἰς τὴν ἐκκλησίαν ὅπου μᾶς καλεῖ ὁ Θεός, νὰ μᾶς ἀκούσῃ ὅλους μὲ μίαν φωνήν, καὶ τὸν ἀκούσωμεν ὅλοι μαζὺ μὲ κοινήν ἀκοήν. Νὰ τῷ εἴπωμεν τὸν πόνον μας, νὰ ζητήσωμεν παρηγορίαν καὶ ἄφεσιν, νὰ τῷ ἐκφράσωμεν τὴν εὐχαριστίαν μας, νὰ τὸν δοξολογήσωμεν ὅλοι μαζὺ. Ἀλλὰ καὶ νὰ τὸν ἀκούσωμεν μὲ τὴν αὐτὴν κοινήν προσοχὴν ὁμιλοῦντα καὶ διδάσκοντα καὶ καθοδηγοῦντα καὶ στηρίζοντα καὶ παραμυθοῦντα καὶ ἀνακουφίζοντα καὶ συγχωροῦντα καὶ σώζοντα ὅλους τοὺς ἐπὶ τῷ ὀνόματί του ἐπὶ τὸ αὐτὸ εἰς τὸν οἶκόν του συνελθόντας.

Δὲν ὑπάρχει ὡραιότερος καὶ συγκινητικώτερος συναγεμὸς ἀπὸ τὸν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ ἐκκλησιασμὸν ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ περὶ τὴν σωτηριώδη πνευματικὴν τράπεζάν του. «Οὐδὲν

οὕτω περιχαρῇ τὴν ἡμετέραν διατίθῃσι ζωὴν, ὥς ἡ ἐν ἐκκλησίᾳ θυμηδία. Ἐν ἐκκλησίᾳ ἡ τῶν χαιρόντων συντηρεῖται χαρά, ἡ τῶν ἀθυμούντων εὐθυμία, ἡ τῶν λυπουμενῶν εὐφροσύνη, ἡ τῶν καταπονουμένων ἀναψυχή, ἡ τῶν κοπιώντων ἀνάπαυσις». Ἀμύθητοι ὑπὸ τῶν γονέων, τῶν διδασκάλων, τῶν κηδεμόνων προσπάθειαι καταβάλλονται διὰ νὰ γείνης ἄνθρωπος, ἄξιος τοῦ προορισμοῦ σου. Καὶ ὅμως, τὸ καλλίτερον πλαστουργεῖον ἀνθρώπων εἶνε ἡ ἐκκλησία. Τὸ μέγα πρόβλημα εἶνε «πῶς γίνη ἀνθρωπος». Καὶ τὴν συνταγὴν παρέχει ἀπλουστάτην ὁ βαθύτερος τῶν χριστιανῶν ψυχολόγος :

— «Πῶς γίνη ἀνθρωπος ;» «Ἐὰν ἔλθῃς ὧδε ὅπου δημιουργοῦνται ἄνθρωποι. Ἐὰν λάβω σε ἵππον, ποιῶ σε ἄνθρωπον» — λέγει ἡ ἐκκλησία, ὅπου σὲ περιμένει εἰς τὸν κοινὸν ἐκκλησιασμόν—. Ἐὰν λάβω σε λύκον, ὄφιν.. κλ., ποιῶ σε ἄνθρωπον, οὐ μεταβάλλων τὴν φύσιν, ἀλλὰ μετατιθεὶς τὴν προαίρεσιν. Ἐνόησον ὅσον ἡλικὸν ἐστὶν ἐξίεναι ἀπὸ ἐκκλησίας πάντων τῶν ἀνθρώπων ὑπερορῶντα, καὶ τὰ λυπηρὰ πατοῦντα, καὶ χρηστῶν ὑψηλότερον γινόμενον, οὔτε ἐν ἐκείνοις ἐπαιρόμενον, οὔτε ἐν τούτοις πιεζόμενον..».

Ποῖος δὲν θὰ συμμορφωθῇ πρὸς τὴν τοιαύτην τῆς Ἐκκλησίας φωνήν ;

ΑΝΟΜΟΙΟΣ ΑΝΤΑΜΟΙΒΗ

Δικαίως κατατάσσουν τὰς πλαστικὰς παραβολὰς τοῦ Χριστοῦ εἰς τὰ ὡραιότερα γλωσσικὰ ἀριστουργήματα. Ὁ Χριστὸς γνωρίζει νὰ ἐπενδύῃ πλουσίας διδασκαλίας εἰς φωτεινὰς εἰκόνας μὲ δύναμιν ἐμφανίσεως. Μελετῶντες τὴν διδασκτικὴν παραβολὴν τοῦ πτωχοῦ Λαζάρου θαυμάζομεν τὸν πυρῆνα ἐνδεδυμένον μὲ τὸ ὡραῖον γλωσσικὸν ἔνδυμα. Σὰν αὐτὴν ὑπάρχουν πολλαὶ παραβολαί, αἱ ὁποῖαι εἰς τὴν ἐποχὴν μας πολλὰ λέγουν—καὶ εἰς τοὺς πλουσίους καὶ εἰς τοὺς πτωχοὺς—παρηγορητικὰ καὶ σπουδαῖα.

Πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν μας ἐμφανίζονται μὲ ζωηρὰ χρώματα ἡ εὐμάρεια τοῦ πλουτοῦ καὶ ἡ δυστυχία τοῦ πτωχοῦ. Ὁ πλούσιος, εἰκὼν τοῦ γνησίου ἀνθρώπου τῆς γῆς, τοῦ εὐφραϊνομένου Ἐπικουρείου, ὅστις τὸν πλοῦτόν του ἀποκλειστικῶς καὶ μόνον διαθέτει διὰ νὰ ἀσωτεύῃ καὶ νὰ ἐπιδεικνύεται δαπανῶν ἀφειδῶς, φαίνεται ὅτι δὲν γνωρίζει ἄλλον ὑψηλότερον σκοπὸν τῆς ζωῆς ἀπὸ τὸ νὰ ἐνδύεται ὡς μοντέλο κομψότητος. Εἰς τὸν κύκλον τῶν συναναστροφῶν του εἶναι ὁ ἐπαινούμενος ὡς ἐντιμος κύριος. Ὁ μόνος Θεὸς του, εἰς τὸν ὅποιον προσφέρει θυμίαμα, εἶναι τὸ ἐγὼ του. Ἀξία ὑπογραμμίσσεως διὰ τὴν ψυχικὴν του

κατάστασιν εἶναι ἡ περιφρόνησις τῶν πτωχῶν, τοὺς ὁποίους βλέπει ὡς αἰκὶς ἐξέρχεται καὶ εἰσέρχεται εἰς τὴν οἰκίαν του πρὸ τῆς θύρας νὰ κατὰκινῃται εἰς ἀθλιότητα. Οὐδόλως τὸν συγκινεῖ ἡ θεὰ αὐτὴ καὶ δὲν δύναται νὰ τὸν στενοχωρήσῃ εἰς τὴν εὐμάρειάν του.

Μεταξὺ τῶν πτωχῶν συγκαταριθμεῖται ὁ Λάζαρος κατακείμενος πρὸ τῆς μεγαλοπρεποῦς θύρας τοῦ μεγάρου του, βασανιζόμενος ἀπὸ τὴν πείναν, διωγμένος λόγῳ τῶν πληγῶν του. Εὐχαρίστως ἀνέμενε τοὺς ὑπηρέτας τοῦ πλουσίου νὰ τινάξουν τὸ τραπεζομάνδalon διὰ νὰ μαζεύσῃ τὰ ψιχία καὶ νὰ χορτασθῇ με αὐτά.

Ἰδοὺ δύο ἀπέχοντα ἀλλήλων ἀντικείμενα. Εὐπορος καὶ φαινομενικῶς εὐτυχὴς ὁ εἷς, πτωχὸς, διωγμένος καὶ δυστυχὴς ὁ ἄλλος. Εἰς τὸν ἕνα ἡ γῆ ἦτο παράδεισος, εἰς τὸν ἄλλον ἦτο ἡ κοιλὰς τῶν δακρύων. Παρ' ὅλην ὁμῶς τὴν ἀθλιότητα ὁ Λάζαρος δὲν σφίγγει τὴν πυγμὴν του ἀπειλητικῶς πρὸς τὸν οὐρανὸν διὰ νὰ καταρασθῇ, ἀλλὰ σιωπῶν φέρει τὸν κληρὸν του, ἡσύχως ἐλπίζων ἐπὶ τὴν πρόνοιαν τοῦ Θεοῦ. Λάζαρος σημαίνει ἐβραϊστὶ «ὃν ὁ Θεὸς βοηθεῖ».

Δὲν ζῇ σήμερον, ἐρωτῶ, ὁ πτωχὸς Λάζαρος; Δὲν τοῦ ὁμοιάζουν ἀπειράριθμοι, οἱ ὁποῖοι δὲν γνωρίζουν τίποτε ἀπὸ οἰκιακὴν εὐμάρειαν, ὅλοι οἱ πτωχοί, οἱ ὁποῖοι εὐχαρίστως θὰ ἡσύχαζον τὴν πείναν των με τὰ ψιχία ἐκ τῶν τραπεζῶν τῶν σημερινῶν πολλῶν πλουσίων, καὶ τώρα πού πλησιάζει ὁ χειμὼν καὶ μαζύ του, κατὰ τὴν σκληρὰν αὐτὴν ἐποχὴν, τὴν ὁποίαν διατρέχουμεν, ὅλα τὰ παρεπόμενα τῆς θλίψεως καὶ τῶν στειρήσεων; Δὲν αὐξάνει σήμερον, κατὰ τὴν ἐθνικὴν αὐτὴν δοκιμασίαν μας, καὶ καταπληκτικὰ ὁ ἀριθμὸς τῶν σημερινῶν συντρόφων τοῦ Λαζάρου εἰς τὴν δυστυχίαν; Ἡ σημερινὴ ἀθλιότης δὲν κάμνει ἀναριθμήτους νὰ αἰσθάνονται τὴν πικρίαν τῆς ἀνάγκης τοῦ παρόντος καιροῦ; Μὲ συγκίνησιν πολλὴν ἀτενίζομεν σήμερον, καὶ ἀπὸ σήμερον εἰς τὸ μέλλον, τὸ πλῆθος τῶν παιδιῶν, τῶν ὁρφανῶν, τῶν ἀθῶων θυμάτων τῆς σημερινῆς ἀξιοθρηνητοῦ καταστάσεως, τὰ ὁποῖα ζητοῦν ψυχία διὰ νὰ τραποῦν, τὰ ὁποῖα, ἀποσκελετωμένα ἀπὸ τὴν ἀθλιότητα εἰς τὴν ὁποίαν κατεδικάσθησαν, εἶναι ἄξια παρατηρήσεως πῶς ἐσβυσεν ἀπ' αὐτῶν ἡ χαρὰ καὶ τὸ μεδίμα, ἅτινα ἡ παιδικὴ ψυχὴ των ζητεῖ ἀπὸ τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους, πλὴν ματαίως.

Ἡ ἀντίθεσις τοῦ πλουσίου καὶ τοῦ πτωχοῦ Λαζάρου ἔς παρατηρηθῇ σήμερον. Ἀθέλητα ἔρχεται ἡ ἐρώτησις, ἀρὰ γε στεκόμεθα πρὸ τοῦ τελευταίου; Ἐχει πληρωθῇ μὲ τοῦτο ἡ βαθυτάτη ἔννοια τῆς ζωῆς; Δὲν μᾶς καλεῖ κατὰ τὴν ψυχὴν μας πρὸς παρομοίωσιν; Εἰς τὰ ἐρωτήματα αὐτὰ ἀπαντᾷ ὁ Χριστὸς διὰ τῆς ἀνομοίας ἀνταμοιβῆς.

Εἰς τὸν πλούσιον τῆς παραβολῆς μας ἐνεφανίσθη ἕνα βράδυ ἀδυσώπητος ὁ θάνατος καὶ τοῦ εἶπε «ὁ καιρὸς παρήλθε, ὁ Θεὸς ζητεῖ λογαριασμὸν τῆς διοικήσεώς σου». Καὶ μετὰ τοὺς λόγους αὐτοὺς ἀκολουθεῖ μία μεγαλοπρεπὴς κηδεῖα με στεφάνους καὶ ἐπικηδεῖους λόγους ὡς τελευταίαν ἀναλαμπὴν ἐπιγείου δόξης. Ἀλλὰ πρὸ τοῦ δικαίου Κριτοῦ ἡ μοῖρα ἀλ-

λάσει. Ἀποθνήσκει καὶ ὁ πτωχὸς Λάζαρος, καὶ ἐδῶ πάλιν ἡμοῖρα ἀλλάσσει. Εἰς τὸν ἐδῶ δυστυχὴ πτωχὸν ἀποδίδεται δικαιοσύνη. Ἡ τέως πάσχουσα ψυχὴ του ἀπολαμβάνει χαρὰς καὶ συναναστροφῆς μετὰ τοῦ Θεοῦ. Ἡ ἐξώπορτα τοῦ μεγάρου τοῦ πλουσίου ἀλλάσσει μετὰ τὴν ἁγίαν πύλην τοῦ οὐρανοῦ, ἔνθα ὁ Θεὸς ἐξαλείφει τὰ δάκρυα ἀπὸ τὰ μάτια του, καὶ τὴν θλίψιν ἀπὸ τὴν καρδίαν του. Αὐτὴ εἶναι ἡ παρηγορία τοῦ πιστεύοντος καὶ εὐσεβοῦς πτωχοῦ. Τὸ παρελθὸν ἐπέρασε, ἐπέρασε ἡ μὴ ἡσυχάζουσα πείνα, ἐπέρασε τὸ βλοσυρὸν βλέμμα τῶν πηγαινοερχομένων, ἐπέρασε πρὸ παντὸς ἡ μομφὴ «εἶμαι διωγμένος». Naί, ὁ Θεὸς χωρὶς πατρίδα οὐδένα ἀφίνει, ὁ πτωχὸς ἔχει ἀνάγκην μιᾶς πατρίδος, εἰς τὸν κόσμον ἐδῶ ἦτο ξένος, εὐρίσκει ὁμῶς πλησίον τοῦ Θεοῦ τὴν αἰωνίαν πατρίδα. Αὐτὴ εἶναι ἡ ἀνταμοιβὴ τοῦ πτωχοῦ, ἀλλ' εὐσεβοῦς καὶ πιστοῦ τέκνου τοῦ Θεοῦ, καὶ ζῶντος κατὰ Θεόν.

Καὶ ὁ πλούσιος; Μὲ δύναμιν πιέζει ἡ αἰωνία νοσταλγία τῆς ἐκ τοῦ σώματος ἀποχωριζομένης ψυχῆς πρὸς τὴν ἀρχικὴν πηγὴν, τὸν Δημιουργόν της. Ἀλλ' ἡ ψυχὴ τοῦ ἀθέου αὐτοῦ πλουσίου εἶχεν ἐκδιώξει τὸν Θεόν ἐδῶ κάτω, καὶ διὰ τοῦτο ὁ πλούσιος ἐκδιώκεται ὑπὸ τοῦ Θεοῦ. Ματαίως ὁ πλούσιος παρακαλεῖ διὰ μίαν μικρὰν ἀνακούφισιν εἰς τὰς βασάνους του. Φωνάζει «Πάτερ Ἀβραὰμ λυπήσου με, στείλε τὸν Λάζαρον νὰ μοῦ φέρῃ μίαν σταγόνα ὕδατος». Εἰκὼν ἄκρας ἀντιθέσεως. Αὐτός, παρακαλεῖ γιὰ μίαν σταγόνα ὕδατος, στερεῖται καὶ αὐτῆς ἀκόμη. Ἀλλ' ἡ παράκλησίς του δὲν ἐκπληροῦται. Ὅποια ἀλλαγὴ τῶν συνθηκῶν. Ἡ θεία δικαιοσύνη ἀπαιτεῖ αὐτὸς νὰ πονῇ καὶ ὁ Λάζαρος νὰ χιῖρη. «Ἐνθυμοῦ ὅτι ἐν τῇ ζωῇ σου ἀπέλαβες τὰ ἀγαθὰ σου καὶ Λάζαρος ὁμοίως τὰ κακά, νῦν δὲ ὁδε παρακαλεῖται, σὺ δὲ ὀδυνᾷσαι».

Ὑπὸ τὴν βαρύτητα τῶν λόγων τοῦ Χριστοῦ πρέπει νὰ παρατηρήσωμεν ὅτι δὲν εἶναι τὸ αὐτὸ πλούσιος καὶ μακάριος. Ὁ Χριστὸς μαστιγώνει τὴν ἀντίθεσιν τῆς ἐξωτερικῆς λαμπρότητος τῆς ζωῆς καὶ τῆς ἐσωτερικῆς διαθέσεως. Δὲν κτυπᾷ τὸν πλοῦτον καὶ τὴν πτωχείαν ὡς τοιαῦτα. Θέλει νὰ διδάξῃ ὅτι ὁ πλοῦτος δὲν εἶναι ὁ Θεός μας, πρὸ τοῦ ὁποίου γονυπετοῦμεν καὶ προσευχόμεθα. Ὁ πλοῦτος δὲν μᾶς ἐδόθη ὡς δῶρον ἀτομικόν, ἀλλὰ πρὸς διοίκησιν καὶ ἐκτέλεσιν ἔργων φιλανθρωπίας. Εἰς τὸ σημεῖον αὐτὸ πολλοὶ τῶν πλουσίων ναυαγοῦσι. Ναυαγοῦσιν, ὡς ὁ πλούσιος τῆς παραβολῆς, εἰς τὴν ψυχρὰν ἀσπλάγχχνίαν των εἰς τὸν μέγαν νόμον τῆς ἀγάπης.

Ὁ Ἀβραὰμ λέγει σαφῶς εἰς τὸν πλούσιον ὅτι δὲν ἀδικεῖται. Εἶδες, τῷ λέγει, τὸν Θεὸν εἰς τὸν πλοῦτόν σου καὶ ἡ ἐλευθερία, ἣν εἶχες, ἄλλως σὲ συνεβούλευσε, νὰ τὸν προσκυνῇς ὡς Θεόν σου. Τώρα φέρεις τὴν βαρύτητα τῆς τελευταίας ἀπολογίας σου. Ἐκαστος εἶναι ὁ δημιουργὸς τῆς εὐτυχίας του ἢ τῆς δυστυχίας του. Ὁ πτωχὸς, ἀλλ' ἐν ταύτῳ καὶ εὐσεβῆς καὶ πιστὸς εἰς τὸν Θεόν, ἔχει παραδοθῇ μετὰ τὴν δύναμιν καὶ ἐμπιστοσύνην εἰς τὴν ἀγαπῶσαν πρόνοιαν τοῦ Θεοῦ. Ἐπὶ τῆς γῆς δὲν παρεπενόθη μετὰ ἀγριότητα ἐναντίον τῆς ἀνίσου κατανομῆς τῶν ἀγα-

θῶν, ἐθριάμβευσεν ὅμως εἰς τὴν πέραν τοῦ τάφου ζωὴν.

Βεβαίως ὁ Χριστὸς δὲν θέλει νὰ διδάξῃ ὅτι δὲν ἐπιτρέπεται ἡ βελτίωσις τῆς οἰκονομικῆς θέσεως, ἀλλὰ θέλει νὰ τονίσῃ τοῦτο : «Σὲ εὐρίσκει ἀνευθύνως πτωχεία καὶ ἀνάγκη ; μὴ ἔχῃς κατὰ τοῦ Θεοῦ, ἀλλ' ἐν τῇ οἰαδίῳ καταστάσει σου βλέπε τὴν πρόνοιαν τοῦ Θεοῦ, μὴ ἀπομακρύνεσαι ἀπ' Αὐτὸν καὶ μὴ τὸν λησμονῇς οὔτε ἐν τῇ ἐπιγίῳ εὐτυχίᾳ σου, οὔτε καὶ ἐν τῇ δυστυχίᾳ σου».

Ὁ πλοῦτος δημιουργεῖ καὶ αὐξάνει ἀνάγκας, αἵτινες ἀποβαίνουν τυράννοι. Ἡ πτωχεία, ἡ μὲ εὐσέβειαν ὅμως καὶ πίστιν συζῶσα, ἀποβαίνει τὸ ἔδαφος ἐπὶ τοῦ ὁποίου καλλιεργεῖται ἀνθρώπινον χριστιανικὸν μεγαλεῖον. Ὁ πλοῦτος, ὅταν δὲν συνοδεύεται ἀπὸ πίστιν καὶ εὐσέβειαν, ἀποκοιμίζει καὶ ἐκνευρίζει πολλὰκις. Μεγάλοι ἐπιστήμονες ἐβάδισαν τὸν δρόμον πρὸς τὴν δόξαν ἐν πτωχείᾳ καὶ στερήσει, συνδεσμένη ὅμως μὲ τὴν πίστιν πρὸς τὸν Θεόν. Γνωρίζομεν σήμερον ὀνόματα διαπρεπῶν ἐφευρετῶν, στρατηγῶν, πολιτικῶν ἀνδρῶν, κληρικῶν, συγγραφέων, καλλιτεχνῶν, οἱ ὅποιοι κατήγοντο ἀπὸ οἰκογενείας πτωχάς, ἀλλ' εὐσεβεῖς καὶ πιστάς, καὶ οἱ ὅποιοι ἀνέπτυξαν τὰ δῶρα τοῦ πνεύματός των εἰς τὸν ἀκανθώδη δρόμον τῆς πτωχείας καὶ τῆς στερήσεως, εἶχον ὅμως βαθυτάτην καὶ ἀκλόνητον πίστιν ἐπὶ τὴν πρόνοιαν τοῦ Θεοῦ.

Εἰς τὴν ὥραίαν αὐτὴν παραβολὴν περιλαμβάνεται καὶ ἀπευθύνεται βαρεῖα ἐντολὴ πρὸς τοὺς πλουσίους. Ἡ ἐντολὴ ὁρίζει «Δὲν εἰσθε κύριοι τοῦ πλούτου, ἀλλὰ μόνον διαχειρισταί. Ὁ κώδιξ τῆς διοικήσεως τοῦ Θεοῦ ἐπιγράφεται Δικαιοσύνη καὶ ἀγάπη». Ἡ μεγίστη τῶν ἐντολῶν εἶναι ἡ ἀγάπη. Ἰδιαιτέρως δὲ εἶναι ἀνάγκη νὰ ἐπιδαφιλεύηται εἰς τὰς σημερινὰς βαρεῖας περιστάσεις. Ἡ ἀγάπη δὲν εἶναι μόνον συμβουλή, ἀλλ' αὐστηρὸν καθήκον τῆς συνειδήσεως.

Δὲν εἶχε λοιπὸν ἀνάγκην ἰδιαιτέρας παραινέσεως ὁ πλούσιος τῆς παραβολῆς διὰ νὰ ἀσκήσῃ τὴν ἀγάπην. Καὶ διὰ τοῦτο ὅταν παρεκάλεσε τὸν Ἀβραάμ νὰ στείλῃ τὸν Λάζαρον εἰς τοὺς ἀδελφούς του νὰ τοὺς διδάξῃ καὶ συμβουλευέσῃ, ὁ Ἀβραάμ ἀπήντησεν «Ἐχουσι Μωσέα καὶ τοὺς Προφῆτας, ἀκουσάτωσαν αὐτῶν». Καὶ ἡμεῖς ἔχομεν τὴν φωνὴν τοῦ Εὐαγγελίου καὶ τῆς ἰδίας ἡμῶν συνειδήσεως, εἶναι ἀνάγκη νὰ τὰς ἀκούωμεν. Ὁ Θεὸς ὁδηγεῖ τὸν ἄνθρωπον διὰ τῆς φωνῆς τῆς ἀληθείας καὶ τῆς θείας Ἀποκαλύψεως. Ἐὰν δὲν ἀκολουθῶμεν τὴν φωνὴν αὐτὴν, τοῦτο ἀποτελεῖ εὐθύνην ἰδικήν μας ὅς μὴ περιμένομεν ἀπὸ ἐκτάκτους συμβουλὰς καὶ παραινέσεις.

† Ὁ Λαρίσης ΔΩΡΟΘΕΟΣ

Ὁ ἐπικοινωνῶν μὲ τὸν Θεόν διὰ τῆς προσευχῆς ἐν κρυπτῷ συμπεριφέρεται πρὸς τοὺς ἀνθρώπους μὲ εὐθύτητα δημοσίᾳ.

* Ἡ κατ' ἰδίαν ἐγκαρδία μυστικὴ ἀτομικὴ προσευχὴ εἴνευ λυθὶς λίθος εἰλικρινοῦς εὐσεβείας.

* Ἐν ἐκ τῶν δύο : ἡ ἡ προσευχὴ θὰ σὰς ἀναγκάσῃ νὰ ἀρνηθῇτε τὴν ἁμαρτίαν, ἡ ἡ ἁμαρτία νὰ ἀρνηθῇτε τὴν προσευχὴν.

Η ΣΗΜΑΣΙΑ ΤΗΣ 28 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ 1940

ΛΟΓΟΣ ΤΟΥ ΠΡΥΤΑΝΕΩΣ ΤΟΥ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ ΓΕΩΡΓΙΟΥ Π. ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ

Ἐκφωνηθεὶς ἐπὶ τῇ Ἐθνικῇ ἐπετείῳ ἐν τῇ μεγάλῃ αἰθούσῃ τῶν τελετῶν τοῦ Πανεπιστημίου τῇ 28ῃ Ὀκτωβρίου 1948.

ΒΑΣΙΛΕΥ,

Υπάρχουν χρονολογίαι, αἱ ὁποῖαι ἀποβαίνουν συμβολικαὶ διὰ τὴν ἱστορίαν ἐκάστου ἔθνους καὶ χαρακτηρίζουν τὴν ἠθικὴν ὑπόστασιν λαοῦ ὁλοκλήρου καὶ τὴν ἱκανότητα αὐτοῦ πρὸς μεγαλουργίαν.

Τοιαύτη χρονολογία εἶναι ἡ 28ῃ Ὀκτωβρίου, ἡ ὁποία ἀξίως τάσσεται παρὰ τὴν 25ην Μαρτίου, ἀποτελοῦσα ἐν τῇ κοινῇ συνειδήσει τοῦ ἔθνους περίλαμπρον ἐκείνης συνέχειαν καὶ ἀπαύγασμα τῶν αὐτῶν ἀρετῶν, αἵτινες καὶ ἐκείνην ἐνεψύχωσαν καὶ ἀνύψωσαν εἰς ἔθνικόν Εὐαγγέλιον, φωτίζον τὴν πορείαν τῆς πατρίδος.

Ἀλλὰ καὶ τῆς ἀπωτέρας καὶ τῆς ἀπωτάτης Ἑλληνικῆς ἱστορίας συνέχειαν εἶναι ἀμφότεραι αἱ μεγάλαι αὗται ἔθνικαὶ ἡμέραι, διότι ἀναμνησκουν καὶ τὸν Μαραθῶνα καὶ τὴν Σαλαμῖνα καὶ τὸ Ἀρτεμίσιον καὶ τὰς Θερμοπύλας καὶ τὰς Πλαταιάς καὶ τὸν Εὐρυμέδοντα καὶ τὸν Γρανικὸν καὶ τὴν Ἰσσὸν καὶ τὰ Ἀρβηλα καὶ τὰ Γαυγάμηλα καὶ τὰς καλλινίκους μάχας τῶν Ἑλλήνων Χριστιανῶν Αὐτοκρατόρων τοῦ Βυζαντίου καὶ τὸ φωτεινὸν σύμβολον τῆς Πύλης τοῦ Ῥωμανοῦ καὶ τὸ Μεσολόγγι καὶ τὰ Δερβενάκια καὶ τὴν Χίον καὶ τὴν ἀτελείωτον ἐκείνην σειρὰν τῶν ἀγώνων τῆς ἱερᾶς ἐπταετοῦς ἐπαναστάσεως τοῦ γένους πρὸς ἀνάκτησιν τῆς ἐλευθερίας αὐτοῦ.

Οὐδεὶς λαὸς ἔχει νὰ ἐπιδείξῃ παρομοίαν ἔθνικην μεγαλεπήβολον ἱστορίαν, τῆς ὁποίας τὸ περιεχόμενον νὰ ἀποτελῇ ὑψηλὸς ἀγὼν ἀκατάβλητος πρὸς κατάκτησιν τῆς ἐλευθερίας καὶ πρὸς συντήρησιν αὐτῆς, πρὸς δὲ τοῦτοις εὐγενεστάτη συμπάθεια πρὸς πάντας τοὺς ἀγωνιζομένους ὁμοίους ἀγῶνας.

Ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων Ἑλληνικῶν χρόνων μέχρι σήμερον αἱ αὗται ἀρεταὶ ἐμπνέουσι τοὺς Ἑλληνικοὺς ἀγῶνας. Αἱ δὲ ἀρεταὶ αὗται εἶναι ἡ ἀκλόνητος πίστις εἰς τὴν πάτριον θρησκείαν, ἡ ἀγάπη ἡ ἀμείωτος πρὸς τὴν πατρίδα καὶ πρὸς τὴν ἐλευθερίαν καὶ ἡ φιλοτιμία καὶ ἡ ἀπὸ ταύτης ἀπορρέουσα ἀνεκτίμητος εὐψυχία.

Ἡ Ἑλλὰς τῶν Ὀμηρικῶν ἐπὶ τοὺς θεοὺς ἐπικαλεῖται πρὸς εὐδῶσιν τῶν ἀγώνων τῆς, οἱ δὲ θεοὶ ἐνεργῶς ἀναμιγνύονται εἰς τὰς μάχας βοηθοῦντες τοὺς εὐνοουμένους αὐτῶν, πολλὰκις μάλιστα προκαλοῦντες καὶ κομματικὰς ἀντιζηλίας μεταξὺ ἀλλήλων, κατὰ τὴν ἀφελὴ ἀντίληψιν τῶν ἡρωϊκῶν χρόνων.

Πρὸ παντὸς ἀγῶνος τελεῖται θυσία εἰς τοὺς θεοὺς καὶ ζητεῖται ἡ ἀρωγὴ αὐτῶν. Τοσαύτη δὲ εἶναι ἡ ἀφοσίωσις καὶ ἡ ὑποταγὴ εἰς τὸ θέλημα τοῦ θεοῦ, ὥστε ὁ Ἀγαμέμνων δὲν διστά-

ζει ἐν Αὐλίδι νὰ προσφέρῃ θυσίαν εἰς τὴν Ἄρτεμιν καὶ αὐτὴν τὴν θυγατέρα τοῦ Ἰφιγένειαν, ἵνα καταστήσῃ τὴν θεὰν εὐμενῇ εἰς τὸν μέγαν ἀγῶνα τῶν Ἑλλήνων, χωρὶς νὰ γνωρίζῃ ἐκ τῶν προτέρων τὴν ἐπελθοῦσαν ἔπειτα ἀνάληψιν τῆς Ἰφιγενείας ὑπὸ τῆς θεᾶς καὶ τὴν ἀντικατάστασιν αὐτῆς διὰ τῆς ἐλάφου.

Οἱ μάντις, οἱ ὁποῖοι παρηκολούθουν ἀπαρατήτως τὰς ἐκστρατείας, ἦσαν οἱ ἀρμόδιοι, ὥπως ἐξακριβῶνῃσι διὰ ποικίλων μέσων τὴν θέαν βούλησιν καὶ καθοδηγῶσι τοὺς ἰθύνοντας περὶ τῶν ἐκάστοτε πρακτέων, ἵνα μὴ προέλθῃ μηδὲμία ἀσέβεια πρὸς τοὺς θεοὺς καὶ τὰ πάντα διεξαχθῶσιν δόλως ἢ τοι συμφῶνως πρὸς τὸ θεῖον δίκαιον. Τὸ δὲ πνεῦμα τοῦτο διήκει δι' ὅλοκληρου τοῦ Ἑλληνικοῦ πολιτισμοῦ, πνεῦμα ἀπολύτου ἀφοσιώσεως καὶ εὐλαβείας πρὸς τὴν θρησκευτικὴν πίστιν.

Ποῖος δὲν ἐνθυμεῖται τὸν Κάλχαντα καὶ ἐν τοῖς μετέπειτα χρόνοις τὸν ἐν Θερμοπύλαις Ἀκαρνᾶνα μάντιν Μεγιστίαν, ὅστις καὶ ἔπρεσεν ἐνδόξως μαχόμενος μετὰ τῶν ἀθανάτων ἐκείνων τριακοσίων τοῦ βασιλέως Λεωνίδα, μὴ θελήσας, παρὰ τὴν προτροπὴν τοῦ Λεωνίδα, νὰ ἀπομακρυνθῇ τοῦ ὀλεθρίου ἀγῶνος, ἀλλ' ἀποπέμψας, κατὰ τὴν διήγησιν τοῦ Ἡροδότου (VII 221) μόνον τὸν μονογενῆ αὐτοῦ υἱόν. Τὸ ἐπὶ τοῦ τάφου τοῦ μάντεως ἐπιγράμμα συνέταξεν ὁ Σιμωνίδης καὶ λέγει τοῦτο:

*Μνήμα τόδε κλειναῖο Μεγιστία, ὃν ποτε Μῆδοι
Σπερχεῖον ποταμὸν κτεῖναν ἀμεινράμενοι,
μάντις, ὃς τότε κῆρος ἐπερχομένης σάφα εἰδὼς
οὐκ ἔτλη Σπάρτης ἡγεμόνας προλιπεῖν¹.*

Τοῦτο ἐδῶ τὸ μνῆμα εἶναι τοῦ ἐνδόξου Μεγιστία, τὸν ὁποῖον ἐφόνευσαν οἱ Μῆδοι διελθόντες τὸν Σπερχεῖον ποταμὸν, τοῦ μάντεως, ὅστις, ἂν καὶ ἐγνώριζε καλῶς τὸν ἐπερχόμενον θάνατον, δὲν ἀπεφάσισε (κυρίως: δὲν τὸν ἐβάστασεν ἡ ψυχὴ του) νὰ ἐγκαταλίπῃ τοὺς ἡγήτορας τῆς Σπάρτης.

Ὁ πολεμιστὴρ παιὴν τῶν Σαλαμινομάχων, ὁ ἀναφερόμενος ὑπὸ τοῦ Αἰσχύλου εἰς τοὺς Πέρσας (402-8)

*ὦ παῖδες Ἑλλήνων ἦτε
ἐλευθεροῦτε πατρίδ' ἐλευθεροῦτε δὲ
παῖδας γυναῖκας θεῶν τε πατρῶν ἐδη
θήκας τε προγόνων· νῦν ὑπὲρ πάντων ἀγών.*

τοὺς ναοὺς τῶν πατρῶν θεῶν θέτει μετὰ τῶν μεγάλων σκοπῶν τοῦ ἀπελευθερωτικοῦ ἀγῶνος, τοῦ διασώσαντος τὸν ὅλον Ἑλληνικὸν πολιτισμὸν ἀπὸ τῶν βαρβάρων ἐπιδρομῶν τῆς Ἀνατολῆς, κατὰ περίπτωσιν ὁμοίαν πρὸς τὴν πρὸ μικροῦ διαρρέυσαν καὶ πρὸς τὴν σήμερον ἀκόμῃ ἀπειλουμένην.

Κατὰ τὴν μάχην τοῦ Μαραθῶνος ἐπίστευον οἱ Ἀθηναῖοι ὅτι ὁ μέγας Πάν ἐβοήθησεν αὐτοὺς διὰ τῆς βροντώδους φωνῆς του, προκαλέσας τὸν ἀπ' αὐτοῦ καλούμενον πανικὸν φόβον, δι' ὃ καὶ ὁ Μιλτιάδης εὐχαριστῶν μετὰ τὴν νίκην ἀφιέρωσεν εἰς αὐτὸν ἄγαλμα μετὰ τοῦ γνωστοῦ ἐπιγράμματος τοῦ Σιμωνίδου:

*Τὸν τραγόπουν ἐμὲ Πᾶνα, τὸν Ἀρκάδα, τὸν κατὰ Μῆδων,
τὸν μετ' Ἀθηναίων στήσατο Μιλτιάδης.¹*

Ὁ Ἡρόδοτος (VI, 105) διηγεῖται τὸν θρύλον ὅτι ὁ θεὸς ἐπεφάνη κατὰ τὸ Παρθένιον ὄρος παρὰ τὴν Τεγέαν εἰς τὸν Φειδιππίδην πρὸ τῆς μάχης τοῦ Μαραθῶνος, καὶ παρεπονέθη ὅτι ἐνῶ αὐτὸς ἦτο εὐνους πρὸς τοὺς Ἀθηναίους καὶ πολλαχῶς τοὺς ὠφέλησεν, οὗτοι δὲν τιμῶσιν αὐτὸν ἐπαρκῶς, ἀλλ' αὐτὸς, προσέθεσε, θὰ παραμείνῃ φίλος πρὸς αὐτοὺς καὶ ἐν τῷ μέλλοντι. Μετὰ τὴν νίκην οἱ Ἀθηναῖοι «πιστεύσαντες εἶναι ταῦτα ἀληθῆα ἰδρύναντο ὑπὸ τῇ ἀκροπόλει Πανὸς ἱερὸν καὶ αὐτὸν ἀπὸ ταύτης τῆς ἀγγελίης θυσίῃσι ἐπετείουσι καὶ λαμπάδι ἱλάσκονται»².

Ἀλλὰ καὶ ἥρωες, οἱ Ἅγιοι τῶν χρόνων ἐκείνων, ὡς ὁ Ἑχέτιλος ὁ λατρευόμενος ἐν Μαραθῶνι τῆς Ἀττικῆς ἥρωος, ἐβοήθησε τοὺς μαχομένους ἐν Μαραθῶνι παρουσιασθεῖς ὑπὸ μορφήν χωρικοῦ διώκοντος τοὺς Πέρσας διὰ τοῦ ἀρότρου αὐτοῦ³.

Καὶ οἱ Ἕλληνες τῆς Σαλαμῖνος βοηθοῦνται ὑπὸ τοῦ Πανός, ἐμπνεύσαντος πανικὸν εἰς τοὺς Πέρσας, ὥστε νὰ προέλθῃ ἐκ τῆς γενναϊότητος τῶν προμάχων τῆς ἐλευθερίας καὶ ἐκ θείας βοηθείας ἡ κοσμοϊστορικὴ ἐκείνη νίκη.

Γενικὸς νικηφόρος προστάτης τῶν μαχομένων εἶναι ὁ ὕπατος τῶν θεῶν, ὁ Ζεὺς, ὁ ὁποῖος καὶ ἐπονομάζεται διὰ τοῦτο *Τροπαῖος*, ὡς τρέπων εἰς φυγὴν τοὺς ἐχθροὺς καὶ ἐπιφέρων τὴν ἀνίδρυσιν τροπαίων τῆς νίκης.

Καὶ ἡ Ἀθηνᾶ λατρεύεται ὡς Νίκη ἐν Ἀθήναις, πρόσφατοι δὲ ἀνακαλύψεις ὑπὸ τὸν ἐπὶ τῆς Ἀκροπόλεως ναὸν τῆς Ἀθηνᾶς Νίκης ἀνάγουσι τὴν λατρείαν ταύτην εἰς παναρχαίους χρόνους καὶ χαρακτηρίζουσι ταύτην ὡς χθονίαν, παντοδύναμον, ἴσῃ πρὸς τὴν ἀπεριόριστον δύναμιν καὶ σημασίαν τῆς Μητρὸς Γῆς.

Ὁ Βασιλεὺς τῆς Περγᾶμου Εὐμένης ὁ Β', νικήσας τοὺς Γαλάτας καὶ τοὺς Σελευκίδας, ἔδειξε μετὰ τὴν νίκην τὴν πρὸς τοὺς θεοὺς εὐσέβειαν αὐτοῦ, οἰκοδομήσας ἐν τῶν λαμπροτάτων μνημείων τῆς ἀρχαίας τέχνης, τὸν βωμὸν τοῦ Διὸς Σωτῆρος καὶ τῆς Ἀθηνᾶς Νικηφόρου, ὁ ὁποῖος μέχρι πρὸ τινος ἀπετέλει τὸ κύριον περιεχόμενον τοῦ ἐν Βερολίνῳ «Περγαμνοῦ Μουσείου», νῦν δὲ ἀποτελεῖ λάφυρον πολέμου τῶν

1. Πρβ. ὡσαύτως: Anthol. Palat. VII 677. PLG Bergk 94, 8. Diehl Anthol. lyrica I 83. Br. Lavagnini Aglaia (1937) 337, XVII. Wade-Gery J. H. St. (53) 1933, 72.

1. Anthol. Planud. 232. PLG Bergk 133. Diehl Anthol. lyrica 143. Lavagnini Aglaia 240, 28).

2. Preller—Robert Griech. Mythol. I. 742.

3. Πausan. I, 15, 15, 3-32, 5, ἐνθα καλεῖται Ἑχέτιλος. Ἑχέτιλ εἶναι ὁ ἄξων τοῦ ἀρότρου. Gruppe Griech. Mythol. I 45' II 901 σημ. ο.

ῥώσων, ὡς καὶ ὁλόκληρον τὸ περιεχόμενον τῆς περιφήμου πινακοθήκης τῆς Δρέσδης καὶ τοῦ ἀρχαιολογικοῦ καὶ καλλιτεχνικοῦ μουσείου Albertinum.

Τὴν ἐν Δελφοῖς καταστροφὴν τῶν ἐπιδραμόντων Γαλατῶν ἀπέδιδον οἱ ἀρχαῖοι οὐχὶ μόνον εἰς ἑαυτοὺς, ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν θεῖαν παρέμβασιν τοῦ Ἀπόλλωνος.

Ὁ Πausanias (VIII, 9, 4) λέγει: *ἐκδηλότατα δὲ ὁ Γαλατῶν στρατὸς ἀπώλετο ἐν Δελφοῖς ὑπὸ τοῦ Θεοῦ καὶ ἐναργῶς ὑπὸ δαιμόνων*. Ἐν ἄλλῳ δὲ χωρίῳ (X, 22, 12-23, 14) ὁ Πausanias, εἰς τὸν ὁποῖον ὀφείλεται μακρὰ διήγησις περὶ τῆς εἰς Ἑλλάδα ἐκστρατείας τῶν Γαλατῶν, ἀναφέρει ὅτι, ὅτε ὁ Βρέννος μετὰ τῆς στρατιᾶς του ἔφθασεν εἰς Δελφούς, οἱ Ἕλληνες «κατέφυγον φοβηθέντες εἰς τὸ μαντεῖον» καὶ ὁ θεὸς (ὁ Ἀπόλλων) εἶπεν εἰς αὐτοὺς νὰ μὴ φοβοῦνται, ὅτι δὲ αὐτὸς θὰ φυλάξῃ τὸν τόπον του» (23, 1 ἐ). Ὅτε δὲ ὁ Βρέννος συνεπλάκη πρὸς τοὺς Ἕλληνας, ἡ ἐκδήλωσις τῶν διαθέσεων τοῦ Ἀπόλλωνος κατὰ τῶν βαρβάρων ἐγένετο ταχεῖα καὶ φανερωτάτη. Ὅλη ἡ γῆ ἡ κατεχομένη ὑπὸ τῶν Γαλατῶν «βιαίως καὶ ἐπὶ πλείστον ἐσείετο τῆς ἡμέρας, βρονταὶ τε καὶ κεραυνοὶ συνεχεῖς ἐγίνοντο», ταῦτα δὲ ἐξέπληττον τοὺς Γαλάτας καὶ ἡμποδίζον νὰ ἀκούουν τὰ παραγγέλματα, οἱ δὲ κεραυνοὶ, κατέκαιον καὶ αὐτοὺς καὶ τὰ ὄπλα αὐτῶν. Τότε δέ, ἐπιλέγει ὁ Πausanias, ἐπεφάνησαν τὰ φαντάσματα τῶν ἡρώων, τοῦ Ὑπερόχου, τοῦ Λαοδόκου καὶ τοῦ Πύρρου, ὡς καὶ τοῦ ἐντοπίου τῶν Δελφῶν ἥρωος, τοῦ Φυλάκου.

Ἀλλὰ καὶ κατὰ τὴν νύκτα ἐξεδηλώθη ἡ θεία βοήθεια, διότι ἐπῆλθε τὸ ψυχὸς ἰσχυρὸν καὶ χιῶν καὶ πέτραι μεγάλαι κατακυλιόμεναι ἀπὸ τοῦ Παρνασσοῦ καὶ βράχοι ἀποκοπτόμενοι εἶχον στόχον τοὺς βαρβάρους, καὶ ἡ καταστροφὴ ἦτο ἀθρόα, διότι ἐφονεύοντο οἱ φρουροῦντες ἢ ἀναπαύμενοι οὐχὶ ἀνὰ ἓνα ἢ δύο, ἀλλὰ ἀνὰ τριάκοντα καὶ ἀκόμη περισσότερους. Ἀτάκτως δὲ ὑποχωρούντων τῶν βαρβάρων, ἐπέρχεται κατὰ τὴν νύκτα καὶ ἡ ἀπὸ τοῦ Πανὸς βοήθεια, ὁ Πανικὸς φόβος, διότι «τὰ γὰρ ἀπὸ αἰτίας οὐδεμιᾶς δεινὰ ἐκ τούτου (δηλ. τοῦ Πανὸς) φασὶ γίνεσθαι».

Τοιοῦτόπως κατεστράφη τῷ 279 π. Χ. ἡ μεγίστη στρατιὰ τῶν Γαλατῶν, ἡ ὁποία, ὅπως καὶ ἡ τῶν Περσῶν, ἠπειλήσε τὴν ἐκβαρβάρωσιν τῆς Ἑλλάδος καὶ ἀπειράπη διὰ τῆς γενναιότητος τῶν Ἑλλήνων καὶ διὰ τῆς βοηθείας θεῶν καὶ δαιμόνων.

Θὰ ἡδύνατο νὰ πληθύνῃ κανεὶς τὰ παραδείγματα τῆς βαθείας πίστεως τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων πάντοτε μὲν, μάλιστα δὲ κατὰ τὴν διεξαγωγὴν ἀγώνων καὶ πολέμων, ὅτε ἡ ἐπικοινωνία πρὸς τὸ θεῖον ὑπῆρξεν ἐντονωτάτη καὶ ἡ ἀνταπόκρισις τῶν θεῶν πρὸς τοὺς εὐσεβεῖς διὰ τῆς παρεμβάσεώς των εἰς τοὺς ἀγῶνας ἐξόχως τελεσφόρος.

Ἀλλὰ καὶ ἡ τιμωρία τῶν ἀσεβῶν ὑπὸ τῶν

θεῶν κεραυνοβόλως ἐπερχομένη καὶ προβαλλομένη ὡς παράδειγμα ὑπὸ μεγάλων ποιητῶν εἶναι διδακτικὴ περὶ τῆς θρησκευτικῆς πίστεως τῶν χρόνων ἐκείνων.

Ἀρκεῖ τὸ παράδειγμα ἑνὸς τῶν ἐπτὰ ἐπὶ Θήβας, τοῦ Καπανέως, ὅστις ἐκεραυνώθη ὑπὸ τοῦ Διὸς διὰ τοὺς ἀσεβεῖς αὐτοῦ λόγους. Διότι ταχθεὶς εἰς τὰς Ἡλέκτρας πύλας τῶν Θηβῶν ἐβόα ὅτι «εἴτε θέλει ὁ θεὸς εἴτε δὲν θέλει, αὐτὸς θὰ κυριεύσῃ τὴν πόλιν, οὐδὲ θὰ τὸν ἐμποδίσῃ ἡ ὀργὴ τοῦ Διὸς, διότι αἱ ἀστραπαὶ καὶ οἱ κεραυνοὶ ὁμοιάζουν πρὸς τὸν καύσωνα τῆς μεσημβρίας (θεοῦ τε γὰρ θέλοντος ἐκπέρσειν πόλιν καὶ μὴ θέλοντός φησιν, οὐδὲ τὴν Διὸς | ἔριν πέδοι σκήψασαν ἐμποδὼν σχεθεῖν. | Τὰς δ' ἀστραπάς τε καὶ κεραυνίους βολὰς | μεσημβρινοῖσι θάλπεσι προσήκασεν), ὅπως λέγει ὁ θεοσεβέστατος Αἰσχύλος (Ἑπτὰ ἐπὶ Θήβας στ. 427-431).

Ὁ κόμπος δ' οὐ κατ' ἀνθρώπων φρονεῖ (στ. 425), παρατηρεῖ ὁ μέγας ποιητὴς καὶ περαιτέρω (στ. 596) ἐξαίρει τὴν δύναμιν, τὴν ὁποῖαν ἐμπνέει ἡ θεοσέβεια, *δεινὸς δὲ θεοὺς σέβει*.

Τὰ δράματα τοῦ Αἰσχύλου εἶναι μεστὰ παραδειγμάτων, δι' ὧν τονίζεται ἡ πίστις πρὸς τοὺς θεοὺς, δὲν εἶναι δὲ πτωχότερα τὰ δράματα τοῦ Σοφοκλέους καὶ τοῦ Εὐριπίδου εἰς δειγμάτων βαθείας θρησκευτικῆς πίστεως καὶ ἐξαρτήσεως τῶν ἀνθρωπίνων πραγμάτων ἀπὸ τῆς θείας θελήσεως. Τὴν αὐτὴν δὲ πίστιν μαρτυροῦσι καὶ οἱ μεγάλοι συγγραφεῖς.

Ἡ θρησκευτικὴ πίστις εἶναι χαρακτηριστικὸν μεγάλων λαῶν καὶ μεγάλων περιόδων τῆς ἀνθρωπότητος, τὸναντίον δὲ ἡ ἀπιστία καὶ ἡ ἀθεΐα χαρακτηρίζουσι τὴν κατὰπτωσιν καὶ ἀτόμων καὶ ἔθνων. Ἡ κεραυνώσις τοῦ Καπανέως συμβολίζει τὴν τύχην τῶν τοιούτων καὶ ἀτόμων καὶ ἔθνων. *Ὅσαι δι' οὗ τὸ σκάνδαλον ἔρχεται*.

Κατὰ τὴν περίοδον τοῦ Βυζαντιακοῦ Ἑλληνισμοῦ ἡ θρησκευτικὴ πίστις ἀποτελεῖ ἀπὸ τοῦ Μεγάλου Κωνσταντίνου τὸν κύριον ἄξονα, περὶ τὸν ὁποῖον στρέφεται ἡ ὑπόστασις καὶ Κράτους καὶ λαοῦ μέχρι τοῦ σημείου, ὥστε καὶ αὐτὴ ἡ ἰδέα τῆς πατρίδος νὰ καλύπτεται ὑπὸ τὴν ἑκτακτον ζωηρότητα τῆς πίστεως τῆς χριστιανικῆς.

Τὸ πρῶτον θεῖον σημεῖον ἐνεφανίσθη εἰς τὸν Μέγαν Κωνσταντῖνον ἐσπέραν τινὰ περὶ τὴν δύσιν τοῦ ἡλίου κατὰ τὴν ἐν ἔτει 312 μ. Χ. ἐκστρατεῖαν αὐτοῦ κατὰ τοῦ Μαξεντίου. Τότε εἶδεν ὁ Κωνσταντῖνος ἐν τῷ οὐρανῷ ὑπὸ τὸν ἥλιον τὸ σημεῖον τοῦ σταυροῦ λαμπρὸν καὶ ἀκτινοβολοῦν, ἐπ' αὐτοῦ δὲ τὴν ἐπιγραφὴν «Κωνσταντῖνε, ἐν τούτῳ νικά». Ἐκ τούτου θάρρυνθεὶς ὁ αὐτοκράτωρ καὶ πεισθεὶς περὶ τῆς ἀληθείας τῆς χριστιανικῆς πίστεως κατέστησε τὸν σταυρὸν σύμβολον τῆς πολεμικῆς αὐτοῦ σημαίας καὶ διέταξεν ὅπως ἐπὶ τῶν ἀσπίδων τῶν στρατιωτῶν αὐτοῦ χαραχθῶσι τὰ γράμματα Ι.Χ.Σ. ἥτοι Ἰησοῦς Χριστὸς Σωτὴρ. Ἐπελθὼν δὲ ἔπειτα μετὰ τῶν νέων λαβάρων ὁρμητι-

κός κατὰ τοῦ Μαξεντίου, γενναϊότατα μαχομένων ἰδίᾳ τῶν χριστιανῶν στρατιωτῶν, κατενένησε τὸν Μαξέντιον τῇ 27ῃ Ὀκτωβρίου τοῦ 312 παρὰ τὴν Μιλβίαν γέφυραν ἔξωθεν τῆς Ρώμης, ὅπου καὶ αὐτὸς ὁ Μαξέντιος ἐφονεύθη κατὰ τὴν φυγὴν.

Καὶ αὕτη δὲ ἡ ἐκλογὴ τοῦ Βυζαντίου ὡς νέας πρωτεύουσας τοῦ Κράτους τοῦ Κωνσταντίνου καὶ τὰ τελεσθέντα τῇ 11ῃ Μαΐου τοῦ 330 ἐγκαίνια τῆς νέας Ρώμης, τῆς μετέπειτα κληθείσης Κωνσταντινουπόλεως, ἀφετηρίαν εἶχε τὸν πόθον τοῦ προστάτου τοῦ Χριστιανισμοῦ, ὅπως ἔχη τὴν πρωτεύουσάν αὐτοῦ ἐν περιοχῇ, ὅπου ἐπεκράτει τὸ χριστιανικὸν στοιχεῖον.

Τὸ ὄραμα ἐκεῖνο τοῦ Κωνσταντίνου καὶ ἡ πρὸς τὸν Σταυρὸν εὐγνωμοσύνη καὶ εὐσέβεια ἐκίνησαν τὸν αὐτοκράτορα καὶ ἰδίᾳ τὴν φιλόχριστον αὐτοῦ μητέρα Ἑλένην, ὅπως ἀναζητήσῃ καὶ ἀνεύρῃ ἐν Ἱερουσαλὴμ τὸν Σταυρὸν τοῦ Κυρίου, τὸν ὁποῖον καὶ ὕψωσεν αὕτη τῇ 14ῃ Σεπτεμβρίου. Ἐπὶ δὲ Πατριάρχου Μακαρίου ἀνιδρῦθη ἔπειτα ὁ Σταυρὸς ἐπὶ ἄμβωνος.

Δι' ἄλλας τε σημαντικὰς ὑπὲρ τῆς χριστιανικῆς πίστεως πράξεις καὶ διὰ τὴν ὕψωσιν ταύτην τοῦ Τιμίου Σταυροῦ καὶ ὁ Κωνσταντίνος καὶ ἡ μητὴρ αὐτοῦ Ἑλένη ἐτιμήθησαν ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας ὡς ἅγιοι καὶ ἱσαπόστολοι, ἀποτελοῦσι δὲ τὴν ἱεράν ἀφετηρίαν τῆς μακρᾶς σειρᾶς τῶν ὑπὲρ τῆς χριστιανικῆς πίστεως νικηφόρων ἀγώνων τῶν Βυζαντινῶν αὐτοκρατόρων, μεταξὺ τῶν ὁποίων προέχουσιν οἱ ἀγῶνες τοῦ μεγάλου αὐτοκράτορος Ἡρακλείου. Νικήσας τοὺς ὑπὸ τὸν Χοσρόην ἐπιδραμόντας καὶ δηώσαντες τὰς ἀνατολικὰς χώρας τῆς αὐτοκρατορίας Πέρσας ὁ Ἡράκλειος ἀνακτᾷ καὶ τὸν ἐν τῷ μεταξὺ ἀρπαγέντα ὑπ' ἐκείνων Τιμίον Σταυρὸν καὶ κομίσας αὐτὸν εἰς Ἱεροσόλυμα ἐπὶ Πατριάρχου Σωφρονίου τῷ 629, φέρων δὲ αὐτὸς ὁ αὐτοκράτωρ ἐπὶ τῶν ὤμων τὸ ἱερὸν ξύλον μέχρι τοῦ Γολγοθᾶ, ἀνύψωσεν αὐτὸ τὸ δεῦτερον κατὰ τὴν αὐτὴν ἡμέραν 14ην Σεπτεμβρίου, εἰς αἰώνιον σύμβολον τῆς χριστιανικῆς πίστεως.

Ὅτε δὲ ὁ Ἡράκλειος τῷ 628 νικηφόρος ἐπιστρέφων ἐκ τῆς ἐκστρατείας εἰσῆλθεν εἰς Κωνσταντινουπόλιν μετὰ σκληροῦς ἀγῶνας εἴκοσι πέντε ἔτων ἐγένετο πανδήμως δεκτός καὶ ἤχθη ἐν θριάμβῳ ἀπὸ τῆς Ἀσιατικῆς ὁχθῆς εἰς τὴν βασιλεύουσάν.

Ἄλλο λαμπρὸν δεῖγμα τῆς ἀκμαζούσης χριστιανικῆς πίστεως ἐπὶ Ἡρακλείου εἶναι τὸ προηγουμένως, τῷ 626, γενόμενον, ὅτε, ἀπόντος τοῦ αὐτοκράτορος εἰς τὴν κατὰ τῶν Περσῶν ἐκστρατείαν, προσεβλήθη ἡ Κωνσταντινούπολις ὑπὸ τῶν Ἀβάρων. Τὴν ἐπιτροπείαν τοῦ αὐτοκράτορος ἤσκουν ὁ Πατριάρχης Σέργιος καὶ ὁ μάγιστρος Βῶνος, γενναίως δὲ ἀμυνόμενοι καὶ ἐμπνεόμενοι ὑπὸ τῆς βαθείας πίστεως μετὰ παντός τοῦ λαοῦ κατενίκησαν τοὺς βαρβάρους καὶ ἔσωσαν τὴν τε πρωτεύουσάν καὶ

τὸ Εὐρωπαϊκὸν Βυζαντινὸν κράτος ὁλόκληρον, ἔσωσαν δὲ ταυτοχρόνως καὶ τὸν Εὐρωπαϊκὸν πολιτισμὸν, ὅπως συχνάκις συνέβη εἰς τὸ προμαχοῦν κατὰ τῶν βαρβάρων Βυζαντινόν. Ἀλλὰ τὴν ψυχὴν τῶν νικητῶν δὲν ἐπλήρου ἡ ἀθεΐα τοῦ Καπανέως. Εἰς τὴν θείαν ἀντίληψιν ἀπέδωκαν τὴν περίλαμπρον ταύτην νίκην, μάλιστα δὲ εἰς τὴν βοήθειαν τῆς προστάτιδος τῆς πόλεως Θεομήτορος, εἰς ἀπόδοσιν δὲ τῶν εὐχαριστηρίων ἐποιήθη ὁ ὡραῖος ἐκεῖνος νικητῆριος παιδὴν τῆς Ὑπερμάχου Στρατηγοῦ, ὁ ὁποῖος ἀκόμη καὶ σήμερον συμβολίζει τὴν χριστιανικὴν εὐσέβειαν καὶ πίστιν τῶν μαχομένων, μαρτυρεῖ δὲ ἀκλονήτως τὴν συνέχειαν τοῦ γένους.

(Ἐπεται τὸ τέλος)

Η Ι. ΕΠΑΡΧΙΑΚΗ ΣΥΝΟΔΟΣ ΚΡΗΤΗΣ ΠΡΟΣ ΤΑΣ ΕΝΟΠΛΟΥΣ ΔΥΝΑΜΕΙΣ ΤΟΥ ΕΘΝΟΥΣ

Χάριν καὶ εὐλογίαν παρὰ Θεοῦ Πατρὸς καὶ Κυρίου
Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν

Τέκνα ἐν Κυρίῳ ἀγαπητά,

Οἱ Ἱεράρχαι τῆς Κρήτης συνελθόντες εἰς Σύνοδον ἀπὸ τῆς πρώτης συνεδρίας Αὐτῆς ἡσθάνθημεν χρεός, ὅπως ἀπευθύνωμεν πρὸς ὑμᾶς τοὺς ἡρωϊκοὺς προμάχους τῆς Πατρίδος καὶ τοῦ Χριστιανικοῦ Πολιτισμοῦ θεσμὸν χαιρετισμὸν, ὅπως ἐκφράσωμεν τὴν εὐγνωμοσύνην ἡμῶν καὶ τοῦ Χριστεπωνύμου πληρώματος τῆς ἐν Κρήτῃ Ἐκκλησίας διὰ τοὺς ἀγῶνας καὶ τὰς θυσίας ἡμῶν καὶ ὅπως διαβεβαιώσωμεν ὑμᾶς, ὅτι ὁ κλῆρος καὶ ὁ λαὸς τῆς Κρήτης εὐρισκόμεθα ὅπως πάντοτε παρὰ τὸ πλευρὸν τοῦ φιλοχρίστου ἐθνικοῦ ἡμῶν στρατοῦ, θερμὰς δὲ ἀναπέμπομεν πρὸς Κύριον εὐχὰς ὑπὲρ εὐδοκίᾶς τοῦ ἱεροῦ ὑμῶν ἀγῶνος, τὸν ὁποῖον θεωροῦμεν ὡς ἀγῶνα τῆς Ἐκκλησίας καὶ τοῦ ἔθνους ἐναντίον τῶν πλέων ἐπικινδύνων ἐχθρῶν αὐτῶν καὶ τῆς ἀνθρωπότητος.

Γενναῖοι ὑπερασπισταὶ τῆς Πίστεως καὶ τῆς Πατρίδος

Ὑπερασπίζετε διὰ τῶν ἱερῶν ὑμῶν ἀγῶνων ὅχι μόνον τὸ πάτριον ἔδαφος κατὰ τῆς γνωστῆς καὶ ἐπικινδύνου ἐχθρικῆς ἐπιβουλῆς, ὅχι μόνον τὴν πολιτικὴν ἡμῶν ἐλευθερίαν κατὰ τῆς ὁμοτέρας τυραννίας, ἀλλὰ καὶ τὴν πίστιν ἡμῶν τὴν Ἀγίαν μετὰ τῆς ὁποίας εἶναι ἀρρήκτως συνδεδεμένη ἡ ἐθνικὴ ἡμῶν ζωὴ κατὰ τοῦ ὕλισμοῦ καὶ τῆς ἀθεΐας, διότι ὁ κομμουνισμὸς, τὸν ὁποῖον πολεμεῖτε, ἀρνεῖται τὸν Θεὸν καὶ τὴν ψυχὴν καὶ καταπατεῖ τοὺς αἰώνιους ἠθικοὺς νόμους, τοὺς ὁποίους κατὰ τὴν ἀψευδῆ διδασκαλίαν τῆς ἀμωμῆτου ἡμῶν Πίστεως ὁ Θεὸς ὡς Πανάγαθος Πατὴρ τῶν ἀνθρώπων ἐξ ἀγάπης πρὸς ἡμᾶς ἀπεκάλυψε διὰ τοῦ Ἐνανθρωπήσαντος Μονογενοῦς Υἱοῦ Αὐτοῦ Κυρίου δ' ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἵνα συμφώνως πρὸς αὐτοὺς ὁρμηζόμεν οἱ λαοὶ καὶ τὰ ἄτομα τὰς σχέσεις ἡμῶν πρὸς Αὐτὸν καὶ πρὸς ἀλλήλους. Ὁ σεβασμὸς πρὸς τοὺς ἀπαρασλεύτους αὐτοὺς ἠθικοὺς νόμους δημιουργεῖ τὸν σεβασμὸν πρὸς τὰ δικαιώματα τοῦ ἀνθρώπου καὶ στηρίζει τὴν εἰρήνην καὶ τὴν ἀλληλεγγύην μεταξὺ τῶν ἀτόμων καὶ τῶν λαῶν.

Οἱ πολεμοῦντες ἡμᾶς θέλουν νὰ ἐξαναγκάσουν ἡμᾶς διὰ τῆς βίας τοῦ παιδομαζώματος, τοῦ ἐγκλήματος καὶ τῆς δυστυχίας νὰ λησμονήσωμεν τὴν ὡραίαν ἐθνικὴν κληρονομίαν, ἡ ὁποία χαρίζει εἰς ἡμᾶς τὴν ἐξαίρετον θέσιν, τὴν ὁποίαν κατέχομεν μεταξὺ τῶν λαῶν τῆς γῆς, ὅτι δηλαδὴ εἴμεθα *Χριστιανοὶ καὶ Ἕλληνες*. Ματαίως ὅμως. Ὑμεῖς πρῶτοι, τέκνα ἐν Κυρίῳ ἀγαπητά, διακηρύττετε τοῦτο μὲ τὴν ἀκλόνητον πίστιν ὑμῶν εἰς τὸν Θεὸν καὶ εἰς τὴν Ἑλλάδα, ἡ ὁποία ἐμπνέει ὑμῖν ἡρωϊσμόν καὶ αὐτοθυσίαν ἀπαράμυλλον καὶ ὁδηγεῖ ὑμᾶς, τοῦ Θεοῦ ἡμῶν εὐλογοῦντος, ἀπὸ νίκης εἰς νίκην εἰς τὰς κορυφὰς καὶ τὰς χαράδρας τοῦ Γράμμου, τοῦ Καίμακταλάν, τῆς Μουργκάνας, τοῦ Βιτσιού καὶ ἄλλων ἐλληνικῶν βουνῶν καὶ τόπων, ὅπου στήνονται τρόπαια καὶ χαράττονται εἰς τὰς δέλτους τῆς Ἑλληνικῆς ἱστορίας νέοι τίτλοι ἐθνικῆς τιμῆς καὶ ἐθνικοῦ μεγαλείου.

Γενναῖοι ὑπερασπισταὶ τῆς Πίστεως καὶ τῆς Πατρίδος

Ὁ Κλῆρος καὶ ὁ λαὸς τῆς ἡρωϊκῆς Κρήτης, τῆς ὁποίας τὸ ἔδαφος δὲν ἐμόλυνεν ὁ συμμοριτισμός, διότι ἐπλήγη θανασίμως ἐξ ἀρχῆς, θεωρεῖ τὸν ἱερὸν ὑμῶν ἀγῶνα καὶ ὡς ἰδικόν του ἱερὸν ἀγῶνα, ὡς ἀγῶνα ὁλοκλήρου τῆς Ἑλλάδος. Τὰ παιδιά τῆς ἐν Κρήτῃ Ἐκκλησίας, ἀνερχόμενα εἰς πολλὰς χιλιάδας, ὥσαν παιδιά τῆς ἰδίας Πατρίδος τῆς Ἑλλάδος ἀγωνίζονται μὲ ὑπέροχον αὐταπάρνησιν καὶ αὐτοθυσίαν ἀδελφωμένα ὅπως πάντοτε μὲ τὰ ἄλλα αὐτῆς παιδιά τὸν καλὸν ἀγῶνα κατὰ τῶν ἐχθρῶν τῆς Πίστεως καὶ τῆς Πατρίδος. Ὁμολογοῦμεν, ὅτι ὑπερηφανυνόμεθα ἰδιαίτερος διὰ τοὺς ἀγῶνας αὐτῶν τούτους. Ὁ Κλῆρος καὶ ὁ λαὸς τῆς Κρήτης ἔχομεν ἀκλόνητον πίστιν εἰς τὴν τελικὴν νίκην. Ὁ ἀγὼν ἡμῶν εἶναι ἱερός, ὅπως εἶναι καὶ ὅλοι οἱ ἀγῶνες τοῦ Ἔθνους ἡμῶν. Διὰ τοῦτο καὶ εἰς αὐτὸν ἔχετε βοηθὸν τὸν Θεὸν καὶ παραστήτην τὴν Μεγάλην Προστάτιδα τοῦ εὐλογημένου ἡμῶν Ἔθνους, τὴν Θεομήτορα, καὶ εἰ Θεὸς μεθ' ἡμῶν, τίς καθ' ἡμῶν; Εὐχόμεθα ὅλοι εἰς τὸν Θεόν, ὅπως ἡ νίκη στέψη τὸ ταχύτερον τὰ ἱερὰ ὑμῶν ὅπλα καὶ ἀνατείλῃ ἡ μεγάλη ἡμέρα τῆς εἰρήνης καὶ τῆς ἐθνικῆς εὐτυχίας. Ὑμεῖς θὰ εἰσθε προπαντὸς οἱ δημιουργοὶ τῆς μεγάλης αὐτῆς ἡμέρας. Εἶναι τοῦτο τίτλος μεγάλης τιμῆς δι' Ἕλληνας χριστιανούς. Τότε ἡνωμένοι ὅλοι θὰ ἐργασθῶμεν ὅσον δυνάμεθα διὰ τὴν ἀνόρθωσιν τῶν ἐρειπίων καὶ τὴν ἀνασυγκρότησιν τῆς φιλιότητος Πατρίδος ἡμῶν καὶ διὰ τὴν ἐθνικὴν προκοπὴν ὡς ἄξιοι Χριστιανοὶ καὶ Ἕλληνες.

Ἐπὶ τούτοις ἐπευλογοῦντες ὑμᾶς, διατελοῦμεν

Διάπυροι πρὸς Θεὸν εὐχέται πάντων

† Ὁ Κρήτης ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ Πρόεδρος

† Ὁ Ἀρκαδίας ΕΥΓΕΝΙΟΣ

† Ὁ Ρεθύμνης καὶ Αὐλοποτάμου ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ

† Ὁ Κυδωνίας καὶ Ἀποκορώνου ΑΓΑΘΑΓΓΕΛΟΣ

† Ὁ Λάμπης καὶ Σφακιῶν ΕΥΜΕΝΙΟΣ

† Ὁ Ἱερᾶς καὶ Σητείας ΦΙΛΟΘΕΟΣ

† Ὁ Πέτρας ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ

† Ὁ Κισσάμου καὶ Σελίνου ΕΥΔΟΚΙΜΟΣ

ΑΓΙΟΛΟΓΙΚΑ

ΤΑ ΕΙΣΟΔΙΑ ΤΗΣ ΘΕΟΤΟΚΟΥ

[21 Νοεμβρίου]

Ἡ ἑορτὴ τῶν Εἰσοδίων τῆς Ὑπεραγίας Θεοτόκου καθιερώθη τὸ πρῶτον ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ Ἱεροσολύμων κατὰ τὸν στ' αἰῶνα¹. Φαίνεται ὅτι ἡ ἡμέρα αὕτη τῆς 21ης Νοεμβρίου ἐωρτάζετο ἐν Ἱεροσολύμοις ὡς ἐπέτειος τῶν κατὰ τὸν Νοέμβριον τοῦ 542 ἐπὶ Πατριάρχου Ἱεροσολύμων Πέτρου (524-552) τελεσθέντων ἐγκαινίων τοῦ ναοῦ τῆς Θεοτόκου, περὶ τῶν ὁποίων γίνεται σαφὴς μνεία εἰς τοὺς ὑπὸ Κυρίλλου τοῦ Σκυθοπολίτου γραφέντας βίους Εὐθυμίου τοῦ μεγάλου καὶ Ἰωάννου τοῦ Ἡσυχαστοῦ². Ὁ ναὸς οὗτος, ὅστις συνήθως ἐκαλεῖτο «Νέα Ἐκκλησία», ἰδρύθη ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος Ἰουστινιανοῦ πρὸς τὴν ἀνατολικὴν κατωφέρειαν τῆς Ἱερουσαλὴμ, παρὰ τὸν χῶρον τοῦ ναοῦ τοῦ Σολομώντος³. Εἰς δύο λόγους τοῦ Γερμανοῦ Α' ΚΠόλεως (†733) «εἰς τὴν εἰσόδον τῆς Ὑπεραγίας Θεοτόκου»⁴ μαρτυρεῖται διὰ πρώτην φοράν ὁ ἑορτασμός τῆς Θεομητορικῆς ταύτης ἑορτῆς ἐν τῇ Βασιλευούσῃ, ὡς ἐκ τούτου δὲ θὰ ἠδύνατο τις νὰ υποθέσῃ ὅτι μετηνέχθη αὕτη εἰς ΚΠολιν ἐξ Ἱεροσολύμων κατὰ τὸν ἡ' αἰῶνα. Ὑπὸ τῆς 22ας Νεαρᾶς Μανουὴλ τοῦ Κομνηνοῦ τῷ 1166 ὁρίζεται μεταξὺ τῶν ἄλλων «μεγάλων» ἑορτῶν καὶ ἡ τῶν Εἰσοδίων ὡς ἡμέρα ἀργίας⁵. Μετὰ πάροδον πολλῶν αἰώνων ἡ ἑορτὴ τῶν Εἰσοδίων τῆς Θεοτόκου μετηνέχθη ἐκ τῆς Ἀνατολῆς εἰς τὴν Δύσιν. Ὁ Πάπας Γρηγόριος ΙΑ' τῷ 1372 θεσπίζει τὴν ἑορτὴν ἐν Ανίγνον, ὁπόθεν ταχέως διεδόθη εἰς τὴν Γαλλίαν. Ἀνακληθεῖσα ὁμοῦ ἡ ἑορτὴ τῷ 1568 ἐκ τοῦ ῥωμαϊκοῦ ἑορτολογίου ὑπὸ τοῦ Πίου Ε', ἀνασυνεστήθη τῷ 1585 ὑπὸ τοῦ Σίξτου Ε', οὐδέποτε ὅμως ἐν τῇ Δύσει ἀπέκτησε τὴν δημοτικότητα, τῆς ὁποίας ἠξιοῦτο ἐν τῇ Ἀνατολῇ.

Σκοπὸς τῆς ἑορτῆς ταύτης ἦτο ἡ ἀνάμνησις τοῦ γεγονότος τῆς εἰσόδου καὶ παραμονῆς τῆς Παρθένου Μαρίας εἰς τὸν ναόν, ὡς αὕτη ἀναφέρεται ὑπὸ τῆς παραδόσεως, ἥτις ἐνεσωμα-

1. Pargoire, L'Église byzantine de 527 à 847. Paris, 1923³, σ. 115.

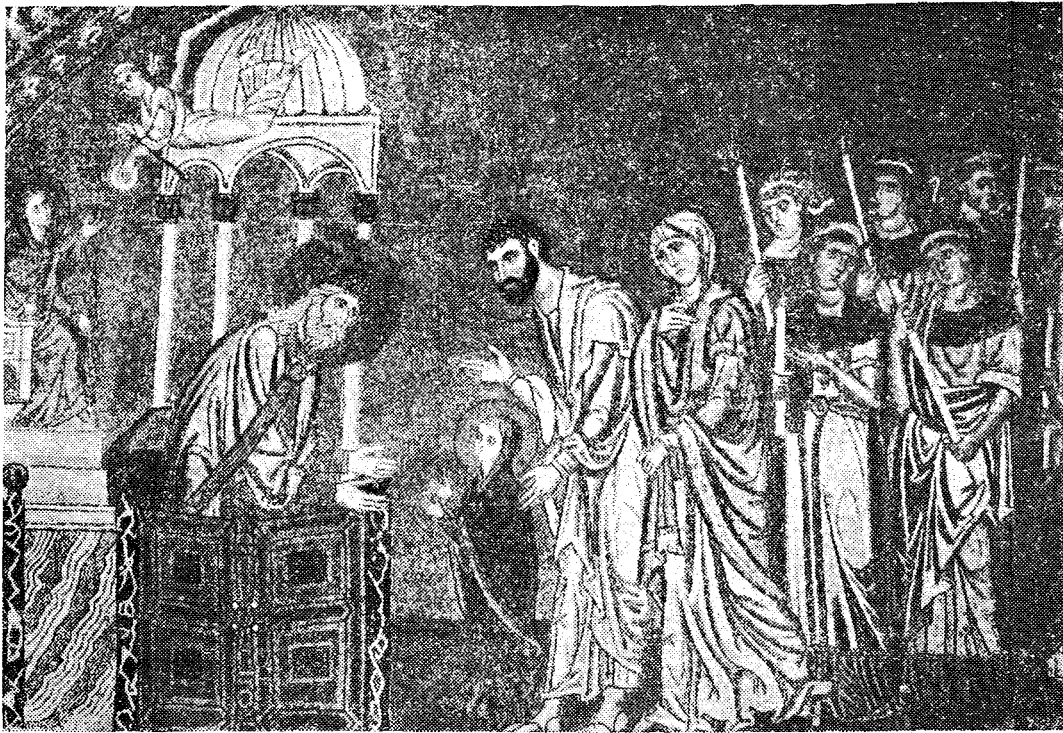
2. Ed. Schwartz, Kyrillos von Skythopolis, Leipzig, 1939, σ. 71, 216, 284. Πρβλ. καὶ Pargoire, ἐνθ' ἄν., ὅστις σημειώνει ὡς ἔτος τῶν ἐγκαινίων τὸ 543. Ém. A. Mann, Le protévangile de Jacques et ses remaniements latins, Paris, 1910, σ. 161, καὶ Παν. Τρεμπέλας, ἄρθρ. Εἰσόδια τῆς Θεοτόκου ἐν Μ.Ε.Ε. Θ' σ. 761.

3. Χρυσόστομος Α. Παπαδοπούλου, Ἱστορία τῆς Ἐκκλησίας Ἱεροσολύμων, ἐν Ἱεροσολύμοις καὶ Ἀλεξανδρείᾳ, 1910, σ. 212, 219. Ἰ. Φωκυλίδου, Ἡ Νέα Ἐκκλησία τῆς Θεοτόκου ἐν Ἱερουσαλὴμ, «Ν. Σιών» ΙΓ' 1913, σ. 667-679.

4. Migne 98, 292-320.

5. Ἀπόδοι 133, 756. Ἰδὲ καὶ Μαν. Ι. Γεδεών, Βυζαντινὸν ἑορτολόγιον ΚΠολις, 1899, σ. 194.

6. Ém. A. Mann, ἐνθ' ἄν. σ. 161. Καὶ ἡ Δυτικὴ Ἐκκλησία ἑορτάζει τὰ Εἰσόδια τῇ 21ῃ Νοεμβρίου.

Μοσαϊκὸν Μονῆς Δαφνίου 11ου αἰ.

τῶθι ἐν τῷ λεγομένῳ Πρωτευαγγελίῳ τοῦ Ἰακώβου· καὶ τῷ Εὐαγγελίῳ τῆς γεννήσεως τῆς Μαρίας. Κατὰ τὴν ἐν τῷ Πρωτευαγγελίῳ τοῦ Ἰακώβου ἀναφερομένην παράδοσιν, ὅτε ἡ Παρθένος Μαρία ἐγένετο τριετής, ὁ Ἰωακείμ καὶ ἡ Ἄννα ἔφερον αὐτὴν εἰς τὸν ναὸν ἵνα ἀφιερῶσωσιν εἰς τὸν Κύριον.

«Τῇ δὲ παιδί—διηγείται τὸ Πρωτευαγγέλιον—προσετίθεντο οἱ μήνες αὐτῆς. Ἐγένετο δὲ διετής ἡ παῖς, καὶ εἶπεν Ἰωακείμ· ἀνάξωμεν αὐτὴν ἐν τῷ ναῷ κυρίου, ὅπως ἀποδώμεν τὴν ἐπαγγελίαν, ἣν ἐπηγγειλάμεθα μήπως ἀποστείλῃ ὁ δεσπότης ἐφ' ἡμᾶς καὶ ἀπρόσδεκτον γέννηται τὸ δῶρον ἡμῶν. Καὶ εἶπεν Ἄννα· ἀναμείνωμεν τὸ τρίτον ἔτος, ὅπως μὴ ζητήσῃ ἡ παῖς πατέρα ἢ μητέρα. Καὶ εἶπεν Ἰωακείμ· ἀναμείνωμεν. Καὶ ἐγένετο τριετής ἡ παῖς, καὶ εἶπεν Ἰωακείμ· καλέσατε τὰς θυγατέρας τῶν Ἑβραίων τὰς ἀμιάντους καὶ λαβέτωσαν ἀνὰ λαμπάδα καὶ ἕστωσαν καιόμεναι, ἵνα μὴ στραφῇ ἡ παῖς εἰς τὰ ὀπίσω καὶ αἰχμαλωτισθῇ ἡ καρδιά αὐτῆς ἐκ ναοῦ κυρίου. Καὶ ἐποίησαν οὕτως ἕως ἀνέβησαν ἐν τῷ ναῷ κυρίου. Καὶ ἐδέξατο αὐτὴν ὁ ἱερεὺς, καὶ φιλήσας εὐλόγησεν αὐτὴν καὶ εἶπεν· ἐμεγάλυνεν κύριος τὸ ὄνομά σου ἐν πάσαις ταῖς γενεαῖς· ἐπὶ σοὶ ἐπ' ἐσχάτου τῶν ἡμερῶν φανερώσει κύριος τὸ λύτρον αὐτοῦ τοῖς υἱοῖς Ἰσραὴλ. Καὶ ἐκάθισεν αὐτὴν ἐπὶ τρίτου βαθμοῦ τοῦ θυσιαστηρίου, καὶ ἐπέβαλεν κύριος ὁ θεὸς χάριν ἐπ' αὐτήν, καὶ κατεχόρευσεν τοὺς ποσὶν αὐτῆς, καὶ ἠγάπησεν αὐτὴν πᾶς οἶκος Ἰσραὴλ.

Καὶ κατέβησαν οἱ γονεῖς αὐτῆς θαυμάζοντες καὶ αἰνοῦντες τὸν δεσπότην Θεόν, ὅτι οὐκ ἐπεστράφη ἡ παῖς εἰς τὰ ὀπίσω. Ἦν δὲ Μαρία ἐν τῷ ναῷ κυρίου ὡς περισσότερὰ νεομένη, καὶ ἐλάμβανεν τροφήν ἐκ χειρὸς ἀγγέλου. Γενομένης δὲ αὐτῆς δωδεκαετοῦς, συμβούλιον ἐγένετο τῶν ἱερέων λεγόντων· Ἰδοὺ ἡ Μαρία

γένετο δωδεκαετής ἐν τῷ ναῷ κυρίου· τί οὖν αὐτὴν ποιήσωμεν μήπως μιάνη τὸ ἁγίασμα κυρίου; καὶ εἶπον τῷ ἀρχιερεῖ. Σὺ ἕστηκας ἐπὶ τῷ θυσιαστηρίῳ κυρίου, εἴσελθε καὶ πρόσευξαι περὶ αὐτῆς καὶ ὁ ἔαν φανερώσει σοι κύριος, τοῦτο καὶ ποιήσωμεν. Καὶ εἰσῆλθεν ὁ ἀρχιερεὺς λαβὼν τὸν δωδεκακῶδωνα εἰς τὰ ἁγία τῶν ἁγίων, καὶ ἠϋξάτο περὶ αὐτῆς. Καὶ ἰδοὺ ἄγγελος κυρίου ἐπέστη λέγων αὐτῷ. Ζαχαρία, Ζαχαρία, ἔξελθε καὶ ἐκκλησιάσων τοὺς χηρεῦντας τοῦ λαοῦ, καὶ ἐνεγκάτωσαν ἀνὰ ῥάβδον, καὶ ὃ ἔαν ἐπιδείξῃ κύριος σημεῖον, τούτου ἔσται γυνή. Ἐξῆλθον δὲ οἱ κήρυκες καθ' ὅλης τῆς περιχώρου τῆς Ἰουδαίας καὶ ἤχησεν ἡ σάλπιγξ κυρίου, καὶ ἔδραμον πάντες.

Ἰωσήφ δὲ ρίψας τὸ σκέπαρνον ἐξῆλθεν εἰς συνάντησιν αὐτῶν· καὶ συναχθέντες ἀπῆλθον πρὸς τὸν ἀρχιερέα, λαβόντες τὰς ῥάβδους. Λαβὼν δὲ ἀπάντων τὰς ῥάβδους εἰσῆλθεν εἰς τὸ ἱερόν καὶ ἠϋξάτο. Τελέσας δὲ τὴν εὐχὴν ἔλαβε τὰς ῥάβδους καὶ ἐξῆλθε καὶ ἀπέδωκεν αὐτοῖς· καὶ σημεῖον οὐκ ἦν ἐν αὐταῖς. Τὴν δὲ ἐσχάτην ῥάβδον ἔλαβεν Ἰωσήφ. Καὶ ἰδοὺ περιστέρᾳ ἐξῆλθεν ἐκ τῆς ῥάβδου καὶ ἐπετάσθη ἐπὶ τὴν κεφαλὴν Ἰωσήφ. Καὶ εἶπεν ὁ ἱερεὺς τῷ Ἰωσήφ· σὺ κεκλήρωσαι τὴν παρθένον κυρίου παραλαβεῖν εἰς τήρησιν ἑαυτοῦ. Καὶ ἀντίειπεν Ἰωσήφ λέγων· υἱοὺς ἔχω καὶ πρεσβύτης εἰμί, αὐτὴ δὲ νεάνις, μήπως περίγελως γένωμαι τοῖς υἱοῖς Ἰσραὴλ. Καὶ εἶπεν ὁ ἱερεὺς τῷ Ἰωσήφ· φοβήθητι κύριον τὸν θεόν σου, καὶ μνησθήτι δσα ἐποίησεν ὁ θεὸς Δαθὰν καὶ Ἀβειρὼν καὶ Κορέ, πῶς ἐδιχάσθη ἡ γῆ καὶ κατεπόθησαν διὰ τὴν ἀντιλογίαν αὐτῶν. Καὶ νῦν φοβήθητι Ἰωσήφ μήπως ἔσται ταῦτα ἐν τῷ οἴκῳ σου. Καὶ φοβηθεὶς Ἰωσήφ παρέλαβεν αὐτὴν εἰς τήρησιν ἑαυτοῦ. Καὶ εἶπεν Ἰωσήφ τῇ Μαρίᾳ· ἰδοὺ παρέλαβόν σε ἐκ ναοῦ κυρίου, καὶ νῦν καταλείπω σε ἐν τῷ οἴκῳ μου καὶ ἀπέρχομαι οἰκοδομῆσαι τὰς οἰκοδομὰς μου, καὶ ἦξω πρὸς σέ· κύριός σε διαφυλάξει.

Ἐγένετο δὲ συμβούλιον τῶν ἱερέων λεγόντων· ποιήσωμεν καταπέτασμα τῷ ναῷ κυρίου. Καὶ εἶπεν ὁ ἱερεὺς· καλέσατέ μοι παρθένους ἀμιάντους ἀπὸ τῆς φυλῆς Δαυὶδ. Καὶ ἀπῆλθον οἱ ὑπηρέται καὶ ἐζήτησαν, καὶ

1. Ε. m. A. mann, ἐνθ' ἀνωτ. σ. 204-220.

2. *Αὐτόθι* σ. 352 ἐξ.

εὔρον ἑπτὰ παρθένους. Καὶ ἐμνήσθη ὁ ἱερεὺς τῆς παιδὸς Μαρίας διὴ ἦν ἐκ φυλῆς Δαυὶδ, καὶ ἀμίαντος ἦν τῷ Θεῷ. Καὶ ἀπῆλθον οἱ ὑπηρέται καὶ ἤγαγον αὐτήν. Καὶ εἰσήγαγον αὐτὰς ἐν τῷ ναῷ κυρίου καὶ εἶπεν ὁ ἱερεὺς· λάχετέ μοι τίς νήσει τὸ χρυσοῖον καὶ τὸ ἀμίαντον καὶ τὴν βύσσον καὶ τὸ σηρικόν καὶ τὸ ὑακίνθινον καὶ τὸ κόκκινον καὶ τὴν ἀληθινὴν πορφύραν. Καὶ ἔλαχεν τὴν Μαρίαν ἡ ἀληθινὴ πορφύρα καὶ τὸ κόκκινον, καὶ λαβοῦσα ἀπῖε εἰς τὸν οἶκον αὐτῆς»¹.

Ποικίλα ἐρμηνευτικά σχόλια ἐγένοντο ὑπὸ Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας καὶ ἐκκλησιαστικῶν καὶ ἄλλων συγγραφέων ὡς πρὸς τὸ γεγονός τῆς εἰσόδου καὶ παραμονῆς τῆς Θεοτόκου ἐν τῷ ναῷ. Φαίνεται ὅμως ὅτι μόνον Ἐπιφάνιος ὁ Κύπριος καὶ ὁ ὁμώνυμός του τοῦ ἰ' αἰῶνος ἐπεχείρησαν νὰ δώσουν ἐπιστημονικὴν τινὰ ἐρμηνείαν εἰς τὸ γεγονός τοῦτο. Πάντες οἱ λοιποὶ θεωροῦν τὴν εἰσόδον καὶ παραμονὴν τῆς Θεοτόκου ἐν τῷ ναῷ ὡς τι ἐξαιρετικὸν καὶ θαυμαστόν. Οὕτω Γερμανὸς Ἀ' ΚΠόλεως ἐκφράζεται ὡς ἑξῆς: «Ἰδοὺ γνώρισμα τηλαυγὲς τῆς υπερβαλλούσης αὐτῆς καθαρότητος. Ὅπου γὰρ οὐ πολλάκις, ἀλλ' ἅπαξ τοῦ ἐνιαυτοῦ ὁ ἱερεὺς εἰσὶν, τὰς μυστικὰς ἐπετέλει λατρείας, ἐκεῖ αὐτὴ πρὸς διαμονὴν ἀδιάπαυστον ὑπὸ τῶν αὐτῆς γονέων προσάγεται, ἐν τοῖς ἀδύτοις εἶναι ἱεροῖς τῆς χάριτος. Τίς ἔγνω τοιοῦτον πῶποτε; Τίς εἶδεν, ἢ τίς ἤκουσε τῶν νῦν ἢ τῶν πάλαι, θῆλυ προσαγόμενον εἰς τὰ τῶν ἁγίων ἐνδότερα Ἅγια, τὰ μικροῦ δεῖν καὶ ἀνδράσιν ἀπρόσιτα ἐν αὐτοῖς κατοικεῖν καὶ ἐνδιατρεφθεῖν; Ἄρ' οὐκ ἀπόδειξις ἐναργῆς τοῦτο τῆς ἐπ' αὐτὴν γενησομένης ξένης εἰς ὑπερὸν μεγαλουργίας; Ἄρ' οὐ σημεῖον ἐμφανές; Ἄρ' οὐ τεκμήριον εὐδελον;»². Ταράσιος ὁ ΚΠόλεως (784-806) λέγει: «Τίς οὐκ ἐκπλάγη πρὸς τὸ παράδοξον πρᾶγμα; Τίς οὐκ ἐκπλήττεται ἐπὶ τῷ παραδόξῳ θαύματι; Τίς οὐκ ἐκπλάγῃ, βλέπων ἐν τῷ ἱερῷ παρεδρεύουσαν τὴν τοῖς ἱεροῖσι γενοῦσαν ἀπρόσιτον Μαρίαν τὴν ἀμίαντον; Τοῦτο τῆς πρὸς ἡμᾶς συναφείας προοίμιον»³. Θεοφύλακτος ὁ Βουλγαρίας εἰς λόγον του «εἰς τὴν ἑορτὴν τῆς ὑπεραγίας Δεοποίνης ἡμῶν Θεοτόκου, ὅτε προσηνέχθη τῷ ναῷ παρὰ τῶν γεννητόρων αὐτῆς», παρατηρεῖ: «Προσάγεται δὲ οὐκ ἀπαρησιαστώως, οὐδ' ἀφιλοτίμως καὶ ἀκλεῶς, ἀλλὰ μετὰ λαμπρὰς τῆς πομπῆς ἐξάγεται μὲν τῆς οἰκίας μετ' εὐφημίας πάντων κροτούντων τὰ ἐξιτήρια· ἅπαν δὲ τὸ συγγενικόν, καὶ γειτονικόν, καὶ ὅσον κατὰ φιλίας δεσμόν, τοῖς γονεῦσι ταύτης συνείποντο... Καὶ οἱ γονεῖς τὴν Παῖδα προσάγουσιν αὐτῇ, καὶ πιστεύουσι, διηγούμενοι μὲν καὶ τὴν στείρωσιν, καὶ τὴν ἐπὶ ταύτης ἐπαγγελίαν, ὁμολογοῦντες μέντοι καὶ ἄλλως ὑπὲρ αὐτοὺς εἶναι τὴν ἀνατροπὴν τῆς Παιδός... Ὁ δὲ ἀρχιερεὺς, τότε δὴ μάλλον ἐκστὰς ἑαυτοῦ, καὶ ὑπὸ Θεοῦ ληφθεὶς, κατεῖδε μὲν τὴν Παῖδα θείων χαρίτων ἀληθῶς καταγώγιον, ἀξίαν δὲ μάλλον, ἢ αὐτός, τῷ τοῦ Θεοῦ προσώπῳ διὰ παντὸς ἐμφανίζεσθαι. Συνῆκε δὲ τὸ βαθέως ἐν τῷ νόμῳ περὶ τῆς κιβωτοῦ λεγόμενον, ὡς εἰς τὰ Ἅγια τῶν ἁγίων ἀποτεθησομένης, εἰς ταύτην δὲ τὴν Κόρην ἀποσκήπτειν τρανῶς. Μηδὲν οὖν εὐδοιάσας, μηδὲ ὑποσταλὴς, τομᾶς τι παρὰ τὸν νόμον δίκαιον· μάλλον δὲ ὑπὲρ τὸν κάτω νόμον γενόμενος, καὶ διαβάς τὸν γνόφον τοῦ γράμματος, μετὰ τοῦ Πνεύματος γίνεται, καὶ φέρων εἰς τὰ τῶν ἁγίων Ἅγια τὸ ἀνάθημα ἀποτίθησι· καὶ δέχεται τόπος Κόρην, ὁ μὴδὲν μὲν τῶν ἄλλων ἀνδρῶν θεα-

τός, μὴδὲν δὲ τῶν ἱερέων βατός, μὴδ' αὐτῷ τῷ ἀρχιερεῖ, διὴ μὴ ἅπαξ πατούμενος...»¹.

Ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὰ ἀνωτέρω, Ἐπιφάνιος ὁ Κύπριος γράφει: «Οὗτος ὁ Ἰωσήφ γέρων ὢν καὶ χῆρος κατὰ ἀνάγκην τῶν κληρῶν βαλλομένων ἐπὶ χήρους καὶ ἀγάμους καθ' ἐκάστην φυλὴν εἰς τὰς ἀπὸ ναοῦ παρθένους, διὰ τὸ ἀφιερῶσθαι ἐν τῷ ναῷ τοὺς πρωτοτόκους παῖδας ἄρρενάς τε καὶ θηλείας, ἔλαβε κατὰ κληρὸν τὴν ἁγίαν παρθένον Μαρίαν, ἐξ ἧς κατὰ σάρκα ἐγεννήθη ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς διὰ Πνεύματος ἁγίου...»².

Ὁ δὲ Ἐπιφάνιος μοναχὸς (ἰ' αἰ.) εἰς λόγον του «περὶ τοῦ βίου τῆς Ὑπεραγίας Θεοτόκου καὶ τῶν τῆς αὐτῆς χρόνων» διηγεῖται τὰ ἀκόλουθα: «Γενομένης τῆς παιδὸς Μαρίας τριετοῦς, ἀνήγαγον αὐτὴν οἱ γονεῖς αὐτῆς εἰς Ἱερουσαλήμ, καὶ παρέστησαν αὐτὴν τῷ Κυρίῳ μετὰ δώρων· καὶ ἐδέξατο αὐτὴν καὶ τὰ δῶρα αὐτῆς ὁ ἱερεὺς Ὁσάε, ὁ καὶ Βαραχίας, ὁ πατὴρ Ζαχαρίου. Καὶ πάντες οἱ ἱερεῖς ἦσαν χαίροντες, καὶ ἐπαυξάμενοι ἠύλογησαν τὸν Ἰωακείμ καὶ τὴν Ἄνναν, καὶ τὴν παῖδα Μαρίαν· καὶ ἀπῆλθον εἰς Ναζαρέτ· καὶ τῷ ἐβδόμῳ αὐτῆς ἔτει πάλιν ἀνήγαγον αὐτὴν οἱ γονεῖς αὐτῆς εἰς Ἱερουσαλήμ, καὶ ἔχαρισαντο αὐτὴν τῷ Κυρίῳ ἀφιέρωμα πάσας τὰς ἡμέρας τῆς ζωῆς αὐτῆς· καὶ τοῦτο ποιήσαντες, μετ' ὀλίγον Ἰωακείμ ἐτελεύτησεν ὁ πατὴρ αὐτῆς, ὡς φασιν ἐτῶν ὀγδοήκοντα. Ἡ δὲ Μαρία ἐκ τοῦ ναοῦ οὐκ ἀφίστατο νύκτα καὶ ἡμέραν· καὶ ἡ Ἄννα καταλιποῦσα τὴν Ναζαρέτ, ἦλθεν εἰς Ἱερουσαλήμ, καὶ συνῆν τῇ θυγατρὶ Μαρίᾳ. Καὶ ἐπιζήσασα ἔτη δύο, ἀπέθανεν, γενομένη ἐτῶν ἐβδόμηκοντα δύο.

Ἡ δὲ Μαρία πάντοθεν ἀπορφανευθεῖσα γέγονεν ἀπρονόητος, μὴ ἐξερχομένη ἐκ τοῦ ναοῦ Κυρίου· καὶ εἴτινος ἐν χρεῖᾳ ἐγένετο, εἰς τὴν Ἐλισάβετ ἀπῆει καὶ μόνον· ἐγγὺς γὰρ ὤκει. Ἐμαθε δὲ τὰ ἐβραϊκὰ γράμματα ἔτι ζῶντος Ἰωακείμ τοῦ πατρὸς αὐτῆς... Ἦν δὲ ἀφωρισμένος τόπος ἐν τῷ ναῷ Κυρίου πλησίον τοῦ ἐμβόλου τοῦ θυσιαστηρίου μέρους· ἔνθεν ἰσθήκεισαν αἱ παρθένοι μόναι· καὶ αἱ μὲν ἄλλαι παρθένοι μετὰ τὴν σὺναξιν καὶ ἀπόλυσιν πάσαι ἀτήϊσαν πρὸς τοὺς ἰδίους· ἡ δὲ Μαρία προσεκάρτερι φυλάττουσα τὸ θυσιαστήριον καὶ τὸν ναόν· ἐξυπηρετοῦσα καὶ τοῖς ἱεροῖσιν... Ἐνηθεν δὲ τὰ τῶν ἐρίων, ἤγουν τὰ τοῦ ναοῦ Κυρίου· καὶ ἐτρέφετο ἐκ τοῦ ναοῦ Κυρίου, καρτεροῦσα ταῖς προσευχαῖς, καὶ τῇ ἀναγνώσει, καὶ τῇ νηστείᾳ καὶ τῷ ἐργασίῳ, καὶ πάσῃ ἀρετῇ· ὡς τῇ τε ποικίλῃ τῶν ἔργων, καὶ τῇ καταστάσει, πολλῶν γυναικῶν διδάσκαλον γενέσθαι τὴν δυνάτω ἁγίαν Μαρίαν. Γενομένης δὲ αὐτῆς ἐτῶν ἑβ', ἐγένετο αὐτῇ ἐν μιᾷ νυκτὶ προσευχομένη παρὰ τὰς θύρας τοῦ θυσιαστηρίου, κατὰ τὸ μεσονύκτιον, φῶς λάμψαι ὑπὲρ τὴν λαμπρότητα τοῦ ἡλίου· καὶ φωνὴ ἐκ τοῦ ἱλαστηρίου πρὸς αὐτὴν ἦλθεν λέγουσα. Τέξῃ τὸν Υἱόν μου. Ἡ δὲ ἐσίγησεν, μὴδὲν ἐξειποῦσα τὸ μυστήριον, ἕως οὗ ἀνελήφθη ὁ Χριστός... Ἡ δὲ Μαρία ἦν ἐν Ἱερουσαλήμ, εἰς τὸν οἶκον Κυρίου. Καὶ γενομένης αὐτῆς ἐτῶν δεκατεσσάρων, ὅτε καὶ τῆς τῶν γυναικῶν φύσεως ἡ ἀσθένεια δεικνύται· νομίσαντες αὐτὴν μίαν τῶν πολλῶν ὑπάρχειν οἱ ἱερεῖς... Παραλαβὼν δὲ Ἰωσήφ τὴν ἐξαδέλφην Μαρίαν ἐκ χειρὸς Κυρίου καὶ μαρτύρων πάντων τῶν ἱερέων, κατήγαγεν αὐτὴν εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ καὶ παρέδωκεν αὐτῇ τὰς δύο θυγατέρας αὐτοῦ σοφίαι καὶ συνετίσαι αὐτὴν ὡς ἑαυτάς. Ἡ δὲ διήγεν ἐν τῷ τοῦ Ἰωσήφ οἴκῳ μετὰ πάσης ταπεινοφροσύνης τε καὶ σεμνότητος...»³.

Παρὰ τὰ δεδομένα τῆς παραδόσεως κατὰ τὰ ὁποῖα, ὡς εἶδομεν, ἡ Παρθένος Μαρία προσηνέχθη εἰς τὸν ναόν ἔνθα καὶ παρέμεινε μέχρι τοῦ ἑβ' ἢ τοῦ ἰδ' ἔτους τῆς ἡλικίας τῆς, ὁ Βαρ-

1. Em. Amann, ἐνθ' ἀν. σ. 204-220.

2. Migne 98, 309.

3. Ἐνθ' ἀν. 98, 1482.

1. Ἐνθ' ἀν. 126, 136.

2. Ἐνθ' ἀν. 43, 124.

3. Ἐνθ' ἀν. 120, 192 ἐξ.

νιος φαίνεται ὑποστηρίζων σοβαρῶς τὴν ἐκδοχὴν τῆς ὁμοιότητος τῆς εἰσόδου τῆς Θεοτόκου εἰς τὸν ναὸν πρὸς τὴν εἰσδοχὴν τῶν μοναχῶν εἰς τὰ μοναστήρια ἐπὶ τῷ λόγῳ ὅτι, κατ' αὐτόν, ὑπῆρχε τότε μοναχικὴ ζωὴ καὶ μοναστήρια παρ' Ἑβραίοις¹. Τὴν γνώμην, ὅμως ταύτην τοῦ Βαρωνίου δὲν ἀποδέχεται ὁ Ἑμ. Amann, ὁρθῶς θεωρῶν αὐτὴν ἐντελῶς ἀβάσιμον².

Τὴν ἑορτὴν τῶν Εἰσοδίων τῆς Θεοτόκου ἐξηγῶν εἰς ὁμιλίας καὶ λόγους πλὴν τοῦ Γερμανοῦ Α' ΚΠόλεως³, τοῦ ὁποῦ οἱ δύο λόγοι ἀποτελοῦν ἐπίχαριν σχολιασμὸν τοῦ Πρωτευαγγελίου, καὶ οἱ Ταράσιος ΚΠόλεως⁴, Γεώργιος Νικομηδεῖας⁵, Λέων ὁ σοφός⁶, Ἰάκωβος μοναχὸς τῆς μονῆς Κοκκινοβάφου⁷, Θεοφύλακτος Βουλγα-

ρίας¹, Ἰσιδωρος Θεσσαλονίκης², Γρηγόριος Παλαμᾶς³, Δαμασκηνὸς Στουδίτης ὁ Θεσσαλονικεὺς⁴, Γεώργιος Κορέσσιος⁵, Ἀββᾶ Νεῖλος⁶, Μελέτιος Συρίγος⁷, Γεράσιμος Ἀλεξανδρείας⁸, Ἱερόθεος διάκονος, διδασκαλὸς καὶ Ἱεροκλήρυξ Ἀΐνου⁹, Νεόφυτος Ῥόδιος¹⁰, Ἰωάννης Γαβρᾶς¹¹, Ἠλίας Μηνιάτης¹², Μακάριος ὁ Πάτριος¹³ καὶ ἄλλοι¹⁴. Ἐν διαφόροις χειρογράφοις ἀποδίδονται λόγοι ἐγκωμιαστικοὶ εἰς τὰ Εἰσόδια εἰς τὸν Ἰωάννην τὸν Χρυσόστομον¹⁵, Ἰωάννην τὸν Δαμασκηνόν¹⁶ καὶ Ἀνδρέαν Κρήτην¹⁷. Ἰωάννης ὁ Εὐβοίας εἰς λόγον του «εἰς τὴν σύλληψιν τῆς ἁγίας Θεοτόκου» εὕρσκει τὴν εὐκαιρίαν νὰ ἐξάρῃ καὶ τὰ Εἰσόδια¹⁸.

Κανόνες εἰς τὴν ἑορτὴν ταύτην ἔγραψαν Γεώργιος ὁ Νικομηδεῖας, Βασίλειος Παγαριώτης¹⁹

1. Apparatus ad Annales ecclesiasticos, 1740, XLIX, παρὰ Amman, ἔνθ' ἄν. σ. 211.

2. Ἑμ. Amman, ἔνθ' ἄν.

3. Migne 98, 292-320. **Σωφρ. Εὐστρατιάδου**, Συμπλήρωμα ἀγιορειτικῶν καταλόγων Βατοπεδίου καὶ Λαύρας, Paris, 1930, σ. 29. **Εὐλογίου Κουρίλα** (νῦν Μητροπολίτου Κορυθῆς), Κατάλογος τῶν κωδίκων τῆς ἱσκήτης τῶν Καυσοκαλυβίων καὶ τῶν καλυβῶν αὐτῆς (ἔκδ. Σωφρ. Εὐστρατιάδου), Paris, 1930, (κῶδ. 5, 7, 250, 40). **Ἀ. Παπαδοπούλου-Κεραμέως**, Ἱεροσολ. Βιβλιοθήκη, Β', σ. 63, 579, Δ' 112, 210. **Σπυρ. μοναχοῦ Λαυριώτου** καὶ **Σωφρ. Εὐστρατιάδου**. Κατάλογος τῶν κωδίκων τῆς μεγ. Λαύρας, Paris, 1935, (κῶδ. 357, 5, 426, 43, 609, 12, 622, 35, 834, 9, 861, 27, 1225, 13, 1392, 15). Ἰδὲ καὶ **Σπυρ. Λάμπρου**, Κατάλογον τῶν ἐν ταῖς Βιβλιοθήκαις τοῦ ἁγ. Ὁρους ἑλλ. κωδίκων. Β' σ. 491 ἐν λ. Γερμανὸς ΚΠόλεως. Πρβλ. καὶ Al. Ehrhard Überlieferung und Bestand, Leipzig, I' 160, 487.

4. Migne 98, 1481—1500. **Α. Παπαδοπούλου-Κεραμέως**, ἔνθ' ἄν. Β' 63, 462. **Σωφρ. Εὐστρατιάδου**, Συμπλήρωμα κ.λ. ἔνθ' ἄν. σ. 29. **Σπυρίδ. μοναχοῦ Λαυριώτου** καὶ **Σωφρ. Εὐστρατιάδου**, ἔνθ' ἄν. (κῶδ. 1225, 12).

5. Migne 100, 1420—1456. **Εὐλογίου Κουρίλα** ἔνθ' ἄν. (κῶδ. 5, 8, 250, 5). **Σωφρ. Εὐστρατιάδου** Συμπλήρωμα κ.λ. σ. 29. **Α. Παπαδοπούλου-Κεραμέως** ἔνθ' ἄν. Γ' σ. 29, Δ' σ. 210. **Σπυρ. μοναχοῦ Λαυριώτου** καὶ **Σωφρ. Εὐστρατιάδου** ἔνθ' ἄν. (κῶδ. 454, 46, 622, 33, 834, 8, 1368, 6, 1385, 6). **Σπυρ. Λάμπρου** ἔνθ' ἄν. Β' 499 ἐν φρ. Γεωργ. Νικομηδεῖας εἰς τὰ Εἰσόδια κώδικες. Ἰδὲ καὶ Γεωργίου Χαρτοφύλακος «ὑστερον γεγονότος μητροπολίτου Νικομηδεῖας» ἐγκώμιον «εἰς τὴν ἀπόδοσιν τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου ἐν τῷ ναῷ καὶ ἀφιέρωσιν τῷ Θεῷ κατὰ τὴν ἱστορίαν» ἐν Migne 100, 1401 ἐξ., καὶ **Σπυρ. Λαυριώτου** καὶ **Σωφρ. Εὐστρατιάδου** ἔνθ' ἄν. (κῶδ. 454, 40, 622, 36), Πρβλ. καὶ Al. Ehrhard ἔνθ' ἄν. σ. 254, 499.

6. Migne 107, 12-21. **Σωφρ. Εὐστρατιάδου**, Συμπλήρωμα κ.λ. ἔνθ' ἄν. σ. 29. Ἰδὲ καὶ Λέοντος τοῦ σοφοῦ πανηγυρικοὶ λόγοι ἐκδοθέντες σπουδῇ καὶ ἐπιμελείᾳ Ἀκακίου Ἱερομονάχου ἐκ τοῦ ἁγ. Ὁρους τοῦ Ἀθῶνος. Ἀθῆναι, 1868, σ. 139 ἐξ.

7. Migne 127, 600—632. Δέον νὰ σημειωθῇ ὅτι οἱ ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦ Ἰακώβου μοναχοῦ (ια' αἰ.) λόγοι εἰς τὰς Θεομητορικὰς ἑορτὰς προσομοιάζουν πολὺ πρὸς τοὺς λόγους Γεωργίου Νικομηδεῖας καὶ Νικήτα τοῦ ῥήτορος καὶ ὅτι οἱ τίτλοι τῶν λόγων τούτων τοῦ Ἰακώβου ἐν τοῖς χειρογράφοις παρουσιάζουν τοῦτο τὸ ἀξιοσημείωτον, ὅτι οἱ τρεῖς πρῶτοι εἰς τὴν Σύλληψιν, τὰ Εἰσόδια καὶ τὸν Εὐαγγελισμόν τῆς Θεοτόκου ἐμφανίζονται ἐξισοῦντες τὴν ἱστορίαν τοῦ ψευδοἰακώβου καὶ τὰς ἁγ. Γραφάς. (Ἑμ. Amann, ἔνθ' ἄν. 123).

1. Migne 126, 129—144. **Σωφρ. Εὐστρατιάδου**, Συμπλήρωμα κ.λ. ἔνθ' ἄν. σ. 29. **Σπυρ. μοναχοῦ Λαυριώτου** καὶ **Σωφρ. Εὐστρατιάδου** ἔνθ' ἄν. (κῶδ. 454, 41, 622, 37, 991, 2). **Σπυρ. Λάμπρου** ἔνθ' ἄν. Β' κῶδ. 518 καὶ ἐκτενέστερον αὐτόθι Β' σ. 507 ἐν λ. Εἰσόδια..

2. Migne 139, 40—72.

3. **Σπυρ. μοναχοῦ Λαυριώτου** καὶ **Σωφρ. Εὐστρατιάδου** ἔνθ' ἄν. (κῶδ. 991, 3, [ὁμιλία παραφρασθεῖσα «εἰς κοινὴν γλῶσσαν» παρὰ Νικοδήμου μοναχοῦ Ἀγιορείτου, Συναξαριστῆς Α' σ. 236], 1977, 2). **Σωφρ. Εὐστρατιάδου**, Συμπλήρωμα, ἔνθ' ἄν. σ. 29.

4. Θρασύδης Δαμασκηνὸς τοῦ ὑποδιακόνου καὶ Στουδίτου τοῦ Θεσσαλονικέως (ἔκδ. «Ἀτλαντίδος»), New York, σ. 184—194. (Ἄνευ χρονολ.).

5. **Σπυρ. Λάμπρου** ἔνθ' ἄν. Α' (κῶδ. 5796, 1 ιε').

6. **Ἐνθ' ἄν.** (κῶδ. 4508, 228).

7. **Σωφρ. Εὐστρατιάδου**, Συμπλήρωμα κ.λ. σ. 29.

8. Λόγοι τέσσαρες ἐν **Σωφρ. Εὐστρατιάδου**, Συμπλήρωμα κ.λ. ἔνθ' ἄν. σ. 29.

9. **Ἐνθ' ἄν.** σ. 29.

10. **Ἀθ. Παπαδοπούλου-Κεραμέως** ἔνθ' ἄν. Γ', 138.

11. **Ἐνθ' ἄν.** Γ', 212.

12. Διδαχαί, Βενετία, 1838, σ. 238, ἐξ.

13. **Μακαρίου**, Εὐαγγελικὴ σάλπιγξ, (ἔκδ. Σταματίου Νικολαΐδου τοῦ ἐκ Σικίνου), 1868, σ. 280 ἐξ.

14. **Σωφρ. Εὐστρατιάδου**, Συμπλήρωμα κ.λ. ἔνθ' ἄν. σ. 29-30. **Σπυρ. Λαυριώτου** καὶ **Σωφρ. Εὐστρατιάδου**, ἔνθ' ἄν. (κῶδ. 991, 4, 16ου αἰ.). **Σωφρ. Εὐστρατιάδου** καὶ **Ἀρκαδίου Βατοπεδινού**, Κατάλογος τῶν ἐν τῇ ἱ. μονῇ Βατοπεδίου ἀποκειμένων κωδίκων, (κῶδ. 427, 2). **Σπυρ. Λάμπρου**, ἔνθ' ἄν. (κῶδ. 4484, 3) ἔνθα λόγος εἰς τὰ Εἰσόδια εἰς τὴν καθομιλουμένην. **Ἀθ. Παπαδοπούλου-Κεραμέως**, ἔνθ' ἄν. Δ' σ. 342 ἔνθα κατήχησις εἰς τὰ Εἰσόδια «Νεοφύτου πρεσβυτέρου, μοναχοῦ καὶ ἐγκλειστοῦ». Ἰδὲ αὐτόθι Δ' 308 «διδαχὰς εἰς τὰς τοῦ χειμῶνος ἑορτὰς»: Εἰσοδίων: ἀρχή: «Ἐτόλμησε κατ' ἀλήθειαν», καὶ **Κ. Δουνᾶκη**, Μ. Συναξαριστὴν, (Νοέμβριος) σ. 443 ἐξ.

15. **Σωφρ. Εὐστρατιάδου**, Συμπλήρωμα, ἔνθ' ἄν. σ. 28. **Σπυρ. μοναχοῦ Λαυριώτου** καὶ **Σωφρ. Εὐστρατιάδου**, ἔνθ' ἄν. (κῶδ. 454, 39).

16. **Σπυρ. Λαυριώτου** καὶ **Σωφρ. Εὐστρατιάδου**, ἔνθ' ἄν. (κῶδ. 609, 10, 18' αἰ.).

17. **Ἐνθ' ἄν.** (κῶδ. 609, 11). **Σωφρ. Εὐστρατιάδου**, Συμπλήρωμα κ.λ. ἔνθ' ἄν. σ. 28. **Ἀθ. Παπαδοπούλου-Κεραμέως**, ἔνθ' ἄν. Β' 107. **Σπυρ. Λάμπρου**, ἔνθ' ἄν. (κῶδ. 2089, 3, 5807, 5).

18. Migne 96, 1481 ἐξ.

19. **Μηναῖον** Νοεμβρίου (ἔκδ. Βενετίας ὑπὸ Βαρθ. Κουτλουμουσιανοῦ) 1843 σ. 154.

Ἰωσήφ ὁ Ὑμνογράφος¹ καὶ ἄλλοι², στιχηρὰ δὲ πλὴν Γεωργίου τοῦ Νικομηδείας³, καὶ Σέργιος ὁ Ἀγιοπολίτης⁴.

Τέλος, ὡς πρὸς τὴν τυπικὴν διάταξιν τῆς ἑορτῆς παρατηροῦμεν ὅτι, ἐφ' ὅσον εἰς τὸ Τυπικὸν τοῦ ΙΒ' αἰ. τῆς ἐν ΚΠόλει μονῆς τῆς Θεοτόκου Εὐεργέτιδος⁵ καὶ εἰς χειρόγραφον Μηναιὸν τοῦ 1320 (ἀριθ. 559 τῆς Ἑθν. Βιβλιοθήκης) δὲν φέρονται ψαλλόμενα κατὰ τὴν ἑορτὴν αἱ καταβασαὶ «Χριστὸς γεννᾶται...», συμπεραίνομεν ὅτι αὗται ἐτάχθησαν εἰς τὴν ἀκολουθίαν τοῦ Ὁρθρου τῆς ἑορτῆς μεταγενεστέρως.

Πρεσβ. ΙΩΑΝΝΗΣ ΣΠ. ΡΑΜΦΟΣ π. Θ.

1. Ὁ Κανὼν Ἰωσήφ τοῦ Ὑμνογράφου ψάλλεται τῇ 20ῇ Νοεμβρίου μετὰ τῆς προεορτίου ἀκολουθίας. *Μηναιὸν* Νοεμβρίου, ἔνθ. ἀν. σ. 141. Ἰδὲ καὶ *Κ. Μ. Μέλιου*, Σελίδες ἐκ τῆς ἑλλην. Ἐκκλησιαστικῆς ποιήσεως. Κανὼν Ἰωσήφ τοῦ Ὑμνογράφου εἰς προεορτία Εἰσοδίων, «Καινὴ Κτίσις» [1948] σ. 1228 ἔξ.

2. Ἰδὲ κανόνα παρὰ *Κεραμεῖ* ἔνθ' ἀν. Β' σ. 111. Ἀνωνύμου «Ἰαμβικά ποιήματα», *αὐτόθι* Δ' σ. 163. Βλέπε καὶ L. Petit, Bibliographie des Acoulouthies grecques, Bruxelles, 1926, σ. 142, 143. *Νικοδήμου Ἀγιορείτου*, Συναξαριστῆς Α' Ἀθῆναι, 1868, σ. 236, (ὀκτώηχοι Κανόνες). Δὲν εἶναι ἀκριβὲς τὸ ὑπὸ τοῦ Αμᾶν λεγόμενον (σ. 136,) ὅτι ὁ συγγραφεὺς τοῦ συναξαρίου τοῦ ἐν τῷ Μηναίῳ κανόνος τῆς ἑορτῆς τῶν Εἰσοδίων ἀγνοεῖ ἐντελῶς τὸ Πρωτευαγγέλιον, ὡς τοῦτο γίνεται εἰς τὴν ἑορτὴν τῆς Γεννήσεως τῆς Θεοτόκου τοῦναντίον ἡ σχετικὴ διήγησις ἔχει ἀκριβῶς ὡς βάσιν τὸ Πρωτευαγγέλιον.

3. *Μηναιὸν* Νοεμβρίου ἔνθ' ἀν. σ. 152. Ἰδὲ καὶ Pitra Anallecta Sacra, I' σ. 375. *Σπυρ. Λάμπρου* ἔνθ' ἀν. Α' (κῶδ. 3787, 5). Ἰδιαιτέρως ἀκολουθίας τῆς ἑορτῆς βλέπε ἐν *Σπυρ. Λάμπρου* ἔνθ. ἀν. Α' (κῶδ. 626, 2, 2887, 1, 4893, 3δ', 5987). *Σπυρ. Λαυριώτου* καὶ *Σωφρ. Εὐστρατιάδου* ἔνθ' ἀν. (κῶδ. 1223, 1, 1225, 11). *Ἀδ. Παπαδοπούλου - Κεραμέως* ἔνθ' ἀν. Γ' σ. 124. Ἰδὲ καὶ «Ἐπιγράμματα» εἰς τὴν Εἴσοδον παρὰ Καταλόγῳ *Σπυρ. Λάμπρου* ἔνθ' ἀν. Α' (κῶδ. 5997, 9α) καὶ «Ἐκλογὴν» εἰς τὴν Εἴσοδον τῆς Θεοτόκου, *αὐτόθι* Α' (κῶδ. 3787, 6).

4. *Μηναιὸν* Νοεμβρίου, ἔνθ' ἀν. σ. 153.

5. *Δημητριάδου*, Τυπικά, Α' 321.

Περὶ μνημείων τινῶν ὑπενημιζόντων τὴν Εἴσοδον τῆς Θεοτόκου εἰς τὸν Ναὸν Ἰδὲ H. Leclercq παρὰ Cabrol, Dictionnaire κ.λ. I' β' 2557 ἔξ καὶ X' β' 1987 ἔξ.

ΕΠΙΣΤΟΛΑΙ ΠΡΟΣ ΤΗΝ «ΕΚΚΛΗΣΙΑΝ»

Η ΓΟΝΥΚΛΙΣΙΑ

Κύριε Διευθυντά τῆς «Ἐκκλησίας»

Θὰ ἤθελον νὰ εὐχαριστήσω θερμῶς τὸν διαπρεπῆ καθηγητὴν τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν κ. Τρεμπέλαν διὰ τὴν τόσον διαφωτιστικὴν του πραγματείαν περὶ γονυκλισίας, τὴν δημοσιευθεῖσαν εἰς τὰς σελίδας τοῦ ἐπισήμου ὀργάνου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, καὶ νὰ ὑποβάλω τὴν παρακλήσιν ὅπως, ἡ ἀπὸ πάσης ἐπόψεως ἐξινυχιστικὴ αὕτη πραγματεία, δημοσιευθῇ καὶ εἰς τεῦχος αὐτοτελὲς εἴτε ὑπὸ τοῦ συγγραφέως της, εἴτε καὶ ὑπὸ τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος. Θὰ δοθῇ, τοιοῦτοτρόπως, ἡ εὐκαιρία καὶ εἰς ὅσους δὲν παρακολούθησαν τὴν ὥραίαν ταύτην πραγματείαν, δημοσιευθεῖσαν εἰς ὀκτὼ φύλλα τοῦ ἐπισήμου ὀργάνου τῆς Ἐκκλησίας, ἀλλὰ καὶ εἰς τοὺς παρακολουθήσαντας αὐτήν, νὰ τὴν μελετήσουν ἐν τῷ συνόλῳ της, καὶ νὰ λάβουν μίαν ὁλοκληρωμένην ἰδέαν ἐπὶ τοῦ ζητήματος ὅπως τὸ διεπραγματεύθη ὁ εὐσεβὴς καὶ σοφὸς καθηγητής. Ἐξ ἀφορμῆς δὲ τοῦ τελευταίου μέρους τῆς πραγματείας, εἰς τὸ ὅποιον ὁ κ. καθηγητής, ἐν ὑποσημείωσει, ποιεῖται λό-

γον περὶ τῆς γονυκλισίας ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ τῆς ὁμοδόξου Ρωσσίας, ὡς φοιτήσας εἰς τὰς Θεολογικὰς Ἀκαδημίας Πετροπόλεως καὶ Κιέβου θὰ ἤθελον νὰ προσθέσω ὅτι οἱ Ρῶσοι κληρικοὶ καὶ λαϊκοὶ κλίνουν γόνυ κατὰ τὰς Κυριακὰς ὅχι μόνον ἀμέσως μετὰ τὸν καθαγιασμόν τῶν Τιμίων Δώρων, ἀλλὰ καὶ εἰς ἄλλας στιγμὰς ὅχι μόνον τῆς Θ. Λειτουργίας, ἀλλὰ καὶ τοῦ Ἑσπερινοῦ, ἐν συνεχείᾳ τοῦ ὁποίου, κατ' ὅλην τὴν Ρωσσίαν καὶ εἰς ὅλους τοὺς Ρωσσοὺς Ναοὺς τοῦ ἐξωτερικοῦ, ὡς γνωστὸν, τελεῖται καὶ ὁ Ὁρθρος μέχρι τῆς Δοξολογίας συμπεριλαμβανομένης. Οὕτως οἱ Ρῶσοι χριστιανοὶ κλίνουν γόνυ καὶ κατὰ τὰς Κυριακὰς καὶ ὅταν ἀπαγγέλλεται ὑπὸ τοῦ χοροῦ τῶν ἱεροφαιτῶν ἡ Κυριακὴ προσευχὴ, καὶ ὅταν ὁ Διάκονος ἐμφανισθῇ εἰς τὴν ὥραίαν Πύλιν κρατῶν τὸ Ἅγιον Ποτήριον καὶ προσκαλὼν τοὺς πιστοὺς εἰς κοινωνίαν τοῦ Σώματος τοῦ Αἵματος τοῦ Κυρίου καὶ Θεοῦ καὶ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, διὰ τοῦ: «μετὰ φόβου Θεοῦ...». Ἀλλὰ καὶ εἰς ἄλλα σημεῖα τῆς Θ. Λειτουργίας καὶ τοῦ Ἑσπερινοῦ καὶ Ὁρθρου οἱ Ρῶσοι χριστιανοὶ προσεύχονται ἐν γονάτων κλίσει. Τέλος ὅτι θὰ ἤθελε νὰ εἴπῃ τις ἐπὶ τῆς εὐσεβοῦς ταύτης συνηθείας τῆς γονυκλισίας, τὸ εἶπεν ἡδὴ ὁ καθηγητής κ. Τρεμπέλας, καὶ μάλιστα κατὰ τρόπον ἐπιστημονικὸν καὶ ἀξιόλογον τὰ μάλιστα.

Ἄς μοι ἐπιτραπῇ, ὅμως, νὰ παραθέσω κατ', σχετικὸν μὲ τὸν τρόπον τοῦ προσεύχεσθαι, πού τὸ ἀνέγνωσα εἰς τὸ φύλλον τῆς 24 Σεπτεμβρίου ἐ. ἔ. τῶν «Ἐκκλησιαστικῶν Καιρῶν» τοῦ Λονδίνου: «Ὁρθοστασία καὶ γονυκλισία εἶναι δύο ἐκ τῶν κοινοτέρων στάσεων τῶν ἐπιτρεπομένων κατὰ τὴν θείαν λατρείαν. Νομίζω δὲ ὅτι αἱ στάσεις αὗται δὲν στεροῦνται σημασίας. Ἐχουν τὴν ἐννοιάν τους καὶ ἐξυπηρετοῦν ὀρισμένην καὶ εὐσεβῆ στάσιν καὶ θέσιν τῶν ψυχῶν καὶ τῶν σωμάτων μας. Ἡ ὀρθοστασία εἶναι στάσις σεβασμοῦ, ἐτοιμότητος καὶ προσοχῆς. Εἶναι ἡ στάσις τοῦ φρουροῦ, τοῦ στρατιώτου τοῦ ἐτοιμοῦ πρὸς δράσιν. Διὰ τοῦτο καὶ ἱστάμεθα κατὰ τὴν ἀπαγγελίαν τοῦ Συμβόλου καὶ τὴν ἀνάγνωσιν τοῦ Ἱεροῦ Εὐαγγελίου. Οἱ ἀνάδοχοι ἴστανται διὰ νὰ ὁμολογήσουν τὴν πίστιν ἐξ ὀνόματος τῶν βαπτιζομένων... Ἡ ὀρθοστασία ἔχει τὴν σημασίαν της. Σημαίνει ὅτι προετοιμαζόμεθα διὰ κατ', ὅτι εἴμεθα «εἰς προσοχήν». Ἐνίστε, κατὰ τὰς ἰδιωτικὰς μας προσευχάς, ἡ ἀλλαγὴ ἀπὸ τῆς γονυκλισίας εἰς τὴν ὀρθοστασίαν μᾶς βοηθεῖ διὰ νὰ ἀνυψωθῶμεν ἐσωτερικῶς καὶ νὰ ἀρχίσωμεν καὶ πάλιν νὰ προσευχόμεθα ἐντατικῶς. — Ἡ δὲ γονυκλισία εἶναι τόσον συνήθης στάσις προσευχῆς, ὥστε ἀρχαίως χριστιανὸς συγγραφεὺς χαρακτηρίζει τὴν προσευχὴν ὡς «κλίσιν τῶν γονάτων». Ἡ γονυκλισία εἶναι στάσις ταπεινώσεως. Ὅταν γονατίζωμεν, θέλομεν νὰ φαινώμεθα μικροί, καὶ πρέπει νὰ αἰσθανώμεθα ὅτι εἴμεθα μικροί. Ἡ γονυκλισία μᾶς ὑπενθυμίζει, ὅτι λατρεύοντες καὶ γόνυ κλίνοντες πρὸ τοῦ Κυρίου καὶ Δημοουργοῦ μας καὶ προσπίπτοντες ἐνώπιον Αὐτοῦ, δὲν εἴμεθα ἄξιοι νὰ τὸν ἀτενίσωμεν ἱστάμενοι. Οὕτω δὲ ὁ Ριζάρδος Χούκερ λέγει: «Ὅταν ὁμολογῶμεν τὴν πίστιν μας, ἱστάμεθα ὅταν δὲ ἀναγνωρίζωμεν τὰς ἁμαρτίας μας ἢ ζητῶμεν τὴν εὐμένειαν τοῦ Θεοῦ, προσπίπτομεν γόνυ κλίνοντες· διότι ἡ σταθερότης ἀρμόζει εἰς τὴν πρώτην περίπτωσιν, εἰς δὲ τὴν δευτέραν ἡ στάσις τῆς ταπεινώσεως».

Διάπυρος εὐχέτης πρὸς Κύριον

† Ὁ Κορινθίος ΜΙΧΑΗΛ

Ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ θέματος ἐπέστειλε πρὸς τὴν «Ἐκκλησίαν» καὶ ὁ Σεβ. Ἐδέσσης τὰ ἀκόλουθα ὑπὸ τὸν τίτλον:

ΛΑΤΡΕΥΤΙΚΗ ΠΡΟΣΚΥΝΗΣΙΣ

Μετὰ τὰ ἐν τῇ «Ἐκκλησίᾳ» καὶ ἀλλαγῇ περὶ τῆς ἐν Κυριακῇ γονυκλισίας δημοσιευθέντα, ἐκτίθημι καὶ ἐγὼ ἐν τοῖς ἐφεξῆς ἐπὶ τοῦ θιγέντος ζητήματος τὴν γνώμην μου, ἐν ἐιδικῇ μόνον σχέσει πρὸς τὴν μοναδικὴν κατὰ τὴν τέλεσιν τῆς θείας Λειτουργίας γονυκλισίαν.

Οὐδεμία ἀντίρρησης ὅτι τῇ Κυριακῇ ἡμέρᾳ ὀφείλομεν μὴ κλίνειν γόνυ ἐν ταῖς προσευχαῖς κατὰ τοὺς Ἱ. Κανόνας. Ἀλλὰ καὶ οὐδεμία ἀμφιβολία ὅτι τὸ κλίνειν γόνυ ἐν Κυριακῇ «χάριν ἀσπασμοῦ» καὶ προσκυνήσεως δὲν εἶναι κα-

ΧΡΟΝΙΚΑ

ΙΕΡΑ ΣΥΝΟΔΟΣ

Ἐπὶ τῇ ἐκλογῇ τῆς Α. Σ. τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Βορείας καὶ Νοτίας Ἀμερικής κ. Ἀθηναγόρα εἰς τὸν Οἰκουμενικὸν Θρόνον Κωνσταντινέως ἡ Ἱερά Σύνοδος ἀπήλυθε πρὸς αὐτὸν τὸ ἀκόλουθον τηλεγράφημα :

12 Νοεμβρίου 1948

Παναγιώτατον Οἰκουμενικὸν Πατριάρχην κ. Ἀθηναγόραν Ἐπὶ τῇ ἀναρρήσει Ὑμετέρας Παναγιότητος εἰς πρῶτον Θρόνον Ὁρθοδοξίας ἡ Ἱερά Σύνοδος Ἐκκλησίας Ἑλλάδος συγγαίρουσα θεομῶς, εὐχεται Δομήτορι Ἐκκλησίας ἡμῶν ἀναδείξαι Ὑμᾶς δεξιὸν οἰκουσφόρον ἀντάξιον ἱστορίας καὶ μεγαλείου Οἰκουμενικοῦ Θρόνου.

† Ὁ Ἀθηνῶν Δαμασκηνός, Πρόεδρος

— Τὸ Δευτεροβάθμιον Συνοδικὸν Δικαστήριον προέβη εἰς τὴν καθάρισιν τοῦ ἀρχιμ. Ἀετίου Γκουτέλα. Ἀποστολικὴ Διακονία, Ἐξεδόθη τὸ ὑπ' ἀριθ. 10 Φυλλάδιον τῆς Φωνῆς τῆς Ἀποστ. Διακονίας ὑπὸ τὸν τίτλον «Εὐσέβεια καὶ νεότης», τὸ ὁποῖον θὰ διανεμηθῇ εἰς τοὺς μαθητὰς τῶν δύο τελευταίων Γυμνασιακῶν τάξεων.

Ὡσαύτως ἐξεδόθη τὸ ὑπ' ἀριθ. 11 τεύχος τῆς «Φωνῆς τῆς Ἀποστ. Διακονίας» ὑπὸ τὸν τίτλον «Μιά ματιὰ στὸ μέλλον μας», προοριζόμενον διὰ τοὺς μαθητὰς τῶν αὐτῶν τάξεων.

Ἐπίσης ἐγκαιρῶς ἐξεδόθη ὁ Ἡμεροδείκτης τῆς Ἀποστ. Διακονίας τοῦ ἔτους 1949 με ἔγχρωμον εἰκόνα τοῦ Παντοκράτορος.

ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΗ ΑΘΗΝΩΝ

Τὴν 5ην ἱσταμένου μηνὸς κατόπιν ἐντολῆς τῆς Ἱερᾶς Ἀρχιεπισκοπῆς ἱκανὸς ἀριθμὸς ἐξομολόγων μετέβη εἰς τὸ ἐν Χαϊδαρίῳ Κέντρον Βασικῆς Ἐκπαιδεύσεως καὶ ἐξωμολόγησε περὶ τοὺς τριακοσίους στρατιώτας.

ΕΠΑΡΧΙΑΙ

Μητρόπολις Κορινθίας

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης κ. Μιχαὴλ δι' ἐγκυκλίου αὐτοῦ πρὸς τοὺς ποίμνιον τῆς ἐπαρχίας του ἀναπτύσσων τὴν ἔννοιαν καὶ τὸν σκοπὸν τῶν ὑπὲρ τῶν κεκοιμημένων πιστῶν ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας τελουμένων ἱερῶν μνημοσύνων, ἐπικρίνει τὴν ἣν πολλοὶ τῶν εἰς αὐτὰ προσερχομένων τηροῦν μὴ ἐμπρέπουσαν εἰς χριστιανοὺς στάσιν. Ἀντὶ δηλονότι με συγκεντρωμένην προσοχὴν ἐν εὐλαβείᾳ νὰ προσεύχωνται ὑπὲρ ἀναπαύσεως τῶν ψυχῶν τῶν κεκοιμημένων, ἐπιδίδονται εἰς θρήνους θορυβῶδεις, κλαυθμοὺς ἐκκαυφantiκούς καὶ ὑστερικός κραυγὰς, λησιμονοῦντες ὅτι, ἀφ' ἧς στιγμῆς ὁ Κύριος διὰ τῆς ἐκ νεκρῶν ἀναστάσεως του μετέβαλεν εἰς ἀπλοὺν ὕπνον τὸν θάνατον, οἱ κοιμηθέντες δὲν ἐξαφανίζονται, ἀλλ' ἐξακολουθοῦν νὰ ζοῦν, ἀναμένοντες τὴν ἡμέραν τῆς μεγάλης κρίσεως καὶ ἀνταποδόσεως. Ἀλλ' ἄδικοῦν τὰ πρόσωπα τῶν κεκοιμημένων καὶ ὅσοι προσέρχονται εἰς τὰ μνημόσυνα ἀπλῶς διὰ νὰ ἐκπληρώσουν μίαν τυπικὴν ἀπέναντι τῶν ζώντων φίλων καὶ οἰκείων κοινωνικὴν ὑποχρέωσιν καὶ ὅχι διὰ νὰ προσευχηθῶν, ἐνῶ ὁ κύριος λόγος τῆς τελέσεως τῶν μνημοσύνων εἶνε ἡ θερμὴ ὑπὲρ τῶν κεκοιμημένων κοινὴ προσευχή. «Καὶ πηγαίνουν εἰς τοὺς ναοὺς τὰς ἡμέρας τῶν μνημοσύνων ψυχροί, ἀδιάφοροι, ἀπρόσεκτοι, σιδερωμένοι ὅμως καὶ καλοφορεμένοι διὰ νὰ κάμουν μίαν πράξιν ἐπιδείξεως καὶ ἐκπληρώσουν ἕνα κοινωνικὸν τύπον. Δυστυχεῖς ψυχὰι τῶν κεκοιμημένων, ποῦ περιμένουν βοήθειαν, ἀνακούφισιν καὶ ἄνεσιν ἀπὸ τοιούτους οἰκείους καὶ τοιούτους συγγενεῖς, φίλους καὶ γνωστούς».

Μητρόπολις Θεσσαλιώτιδος

Γράφουσιν ἡμῖν ἐκ Καρδίτης ὅτι ἐπὶ τῷ ἑορτασμῷ τῆς 28 Ὀκτωβρίου ἐτελέσθη δοξολογία ἐν τῷ Μητρο-

πολιτικῷ ναῷ χοροστατοῦντος τοῦ Σεβ. κ. Ἱεζεκιήλ, κατ' αὐτὴν δὲ παρέστησαν πᾶσαι τῆς πόλεως αἱ Ἀρχαὶ καὶ πληθὺς λαοῦ πολὺ. Τὸν πανηγυρικὸν τῆς ἡμέρας εἶπεν ὁ Γυμνασιάρχης κ. Ἀλεξίου. Μετὰ τὴν δοξολογίαν, ἡγουμένου τοῦ Σεβασμιωτάτου περιτοίχου μένου ὑπὸ τοῦ ἱεροῦ Κλήρου, ἐξῆλθον πάντες εἰς τὸ προαύλιον τοῦ ναοῦ, ὅπου τῇ ἐνεργείᾳ τοῦ Μητροπολίτου ἔχει στηθῇ δι' ἐράνων ἡ προτομὴ τοῦ ἀοιδίμου Ἐπισκόπου Κίτρους Νικολάου, ὑπὲρ οὗ ἐτελέσθη ἐπιμνημόσυνος δέησις, μεθ' ἣν ὁ Σεβ. κ. Ἱεζεκιήλ ἐν λόγῳ ἐξῆρε τὴν πολεμικὴν συμβολὴν τοῦ ἀειμνήτου ἱεράρχου, ὅστις καταφυγὼν εἰς Ἀθήνας ἀπέθανε τῇ 20 Ἰουνίου 1882.

Εἰς τὸν λόγον του ὁ Σεβ. Μητροπολίτης ἰστόρησεν ὅτι ὁ Κίτρους Νικόλαος ἐγένετο συναρχηγὸς τῆς θεσσαλικῆς ἐπαναστάσεως τοῦ 1878 μετὰ τῶν ὑπαξιωματικῶν Δ. Τερτίπην ἐκ Στυλίδος καὶ Γ. Λαΐου ἐκ Δωρίδος, οἵτινες λιποτακτήσαντες μετὰ τῶν ἀνδρῶν τοῦ λόχου τῶν ἐδημιούργησαν τὸ ὀνομασθὲν «κίνημα τῶν ὑπαξιωματικῶν», τὸ ὁποῖον ἐπέφερε τὴν ἀπελευθέρωσιν τῆς Θεσσαλίας καὶ τμήματος τῆς Ἠπείρου. Τὸ κίνημα τοῦτο, ὅπερ ἠνύνησεν ἡ Κυβέρνησις τοῦ Ἀλεξάνδρου Κουμουνδούρου, ἔδωκε τὴν μεγάλην μάχην Ματαράγκα, ἔνθα ἔπεσεν ἐνδόξως ὁ εἰς τῶν ἀρχηγῶν Γεώργ. Λάιος, οὗ τὴν προτομὴν ἀπὸ δεκαετίας ὁ Σεβ. ἔστησεν εἰς τὸ προαύλιον τοῦ ναοῦ. Τὸ πεδῖον τῆς μάχης Ματαράγκα ἐπισκεφθεὶς ὁ Στρατηγὸς Πάνος Κορωνάιος, διακριθεὶς ὡς ἀνθυπολοχαγὸς τοῦ πυροβολικοῦ εἰς τὸν Κριμαϊκὸν πόλεμον καὶ ὡς Ταγματάρχης εἰς τὸν Γαλλογερμανικόν, μετασχὼν δὲ ὡς ἀρχηγὸς ὅλων τῶν Κρητικῶν ἐπαναστάσεων καὶ ἐπανηλημμένως διατελέσας Ὑπουργὸς τῶν Στρατιωτικῶν καὶ βουλευτὴς Κυθήρων, εἶπεν εἰς τὴν Βουλὴν τῇ 9 Σεπτ. 1879, ὅτι «τὴν μάχην Ματαράγκα διεξήγαγον ὑπαξιωματικοὶ καὶ ἕνας ἱεράρχης, τὴν ἐμελέτησαν ὅμως οἱ κολύτεροι στρατηγοί». Εἰς τὴν μάχην αὐτὴν συμμετέσχε καὶ ἡ φάλαγξ τῶν φοιτητῶν ὑπὸ τὸν καθηγητὴν τῆς Μαθηματικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Νικολαΐδην, διακριθέντα ὡς ἀξιωματικὸν τοῦ Μηχανικοῦ εἰς τὸν Γαλλογερμανικὸν πόλεμον καὶ εἰς τὰς Κρητικὰς ἐπαναστάσεις. Εἰς τὰς μάχας ταύτας ἔπεσε καὶ ὁ φιλέλλην ἀνταποκριτὴς τῶν «Καιρῶν» τοῦ Λονδίνου Κάρολος Ὕγλ, ὅστις ἠξιώθη μεγαλοπρεποῦς κηδείας ἐν Ἀθήναις, ἔνθα ὠμίλησαν ὁ Καθηγητὴς τῆς Ἱστορίας ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ Κων. Παπαρρηγόπουλος καὶ ὁ Δήμαρχος Ἀθηνῶν Τιμόλ. Φιλήμων. Ὁφείλεται εὐγνωμοσύνη εἰς τοὺς πρωτοστατήσαντας εἰς τὴν Θεσσαλικὴν Ἐπανάστασιν τοῦ 1878, τοὺς ὑπαξιωματικούς Δ. Τερτίπην, κατόπιν Συνταγματάρχην καὶ Βουλευτὴν Καρδίτης εἰς τὸν ἐνδόξως πεσόντα Ἐπιλοχίαν Γεωργ. Λάιον καὶ εἰς τὸν ἀοιδίμον Ἐπίσκοπον Κίτρους Νικόλαον.

Μητρόπολις Γρεβενῶν

Ἡ Α. Σ. ὁ Μητροπολίτης κ. Θεόκλητος, ἀποφασίσας νὰ ἰδρῶσιν ἐπὶ ἐκκλησιαστικῷ οἰκονομῷ παρὰ τὸν ἅγιον Ἀχίλλειον μεγαλοπρεπῆ οἰκοδομὴν Κατηχητικῆς Σχολῆς με αἵθουσαν διαλέξεων καὶ βιβλιοθήκην, ἵνα ἀποβῇ τὸ φυτῶριον νέων στελεχῶν τῆς Ἐκκλησίας καὶ φάρος πνευματικὸς ὁλοκλήρου τῆς ἐπαρχίας Γρεβενῶν ὑπὸ τὸ ὄνομα «Αἰμιλιανός», ποιεῖται ἐκκλησίαν πρὸς τοὺς ποίμνιον αὐτοῦ ὅπως συνδράμωσι πάντες τὸ ἔργον, ἐκτιμώντες τὴν μεγάλην τῆς Κατηχητικῆς Σχολῆς ἀποστολήν.

Καθ' ἃ ἀναγράφει τὸ Δελτίον τῆς Μητροπόλεως «Ὁ ὁσιος Νικάνωρ», ἕνεκα τοῦ ἀνταρτοπολέμου εἰς τὰ Γρεβενά, ἅτινα προπολεμικῶς μόλις ἠδύναντο νὰ στεγάσουν 3500 κατοίκους, συνέρρευσαν 15.000 συμμοριτοπληκτοὶ γυμνοί, ἀνυπόδητοι, πειναλέοι, ἀσθενεῖς καὶ σκελετωδεις. ἐπὶ πλέον δὲ συνεκτετρώθησαν 25000 περίπου ζῶα, ὅσα οἱ κάτοικοι τῆς υπαίθρου κατάρθωσαν μετὰ μυρίων βασάνων νὰ διασώσουν ἀπὸ τὰς χεῖρας τῶν ληστῶν. «Οὕτω—ἐπὶ λέγει τὸ φύλλον—ἡ πόλις τῶν Γρεβενῶν ἀπέβη ἡ μεγαλειτέρα προσφυγὸς πόλις τῆς Ἑλλάδος».

—Περὶ τὰ τέλη τοῦ παρελθόντος Σεπτεμβρίου τὸ ἐν Γρεβενοῖς δικαστήριον κατεδίκασεν εἰς φυλάκισιν πέντε γνωστοὺς χιλιαστὰς τῆς πόλεως διενεργοῦντας προσηλυτισμόν.

—'Επ' εὐκαιρίᾳ τῆς ἐν Γρεβενοῖς, λόγω τῆς ἀνωμάλου καταστάσεως, προσωρινῆς διαμονῆς 50 καὶ πλέον ἐφημερίων τῆς ὑπαίθρου ὁ Σεβ. Μητροπολίτης ἀπεφάσισε νὰ καταρτίσῃ αὐτοὺς τελετουργικῶς διὰ συστηματικῆς διδασκαλίας, νὰ διδάξῃ δ' αὐτοὺς καὶ ὠρισμένα μαθήματα Δογματικῆς, Ἠθικῆς, Ποιμαντικῆς, Κανονικοῦ δικαίου καὶ συγχρόνως Ἐκκλησιαστικῆς νομοθεσίας.

ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΚΠΟΛΕΩΣ

Μετὰ τὴν διὰ λόγους ὑγείας παραίτησιν τῆς Α.Θ.Π. τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου Μαξίμου ἡ Ἁγία καὶ Ἱερὰ Σύνοδος συνελθοῦσα τῇ 1 μεσοβίου ἐξελέξεν εἰς διαδοχὴν αὐτοῦ διὰ ψήφων κανονικῶν τὴν Α.Σ. τὸν Ἀρχιεπίσκοπον Ἀμερικῆς βορείου καὶ νοτίου Ἀθναγόραν, συμψηφίους ἔχοντα τοὺς Σεβ. Μητροπολίτας Μηθύμνης Διονύσιον καὶ Κῶου Ἐμμανουήλ.

Ὁ νέος Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης, καταγόμενος ἐξ Ἠπείρου, μετὰ τὴν ἐκ τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς Χάλκης ἀποφοίτησιν τοῦ (1910) τὸ μὲν πρῶτον διηκόνησεν ἐν τῇ Μητροπόλει Πελαγονείας ὡς Ἀρχιδιάκονος, εἶτα δὲ (1918) ἐν τῇ Γραμματείᾳ τῆς Μητροπόλεως Ἀθηνῶν. Τῷ 1922 προήχθη εἰς τὴν Μητρόπολιν Κερκύρας, μετὰ ὀκταετίαν δὲ (1930) ἡ Μεγάλη Ἐκκλησία ὠνόμασεν αὐτὸν Ἀρχιεπίσκοπον Ἀμερικῆς βορείου καὶ νοτίου.

—Καθ' ἃ ἀναγράφει ἡ «Ὁρθοδοξία», ἡ Ἁγία καὶ Ἱερὰ Σύνοδος, λαβοῦσα ὑπ' ὄψιν ἔκθεσιν τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Θυατείρων κ. Γερμανοῦ περὶ ἐμμένου ἀντιπειθαρχικῆς στάσεως τοῦ ἐν Μασσαλίᾳ Ἀρχιμ. Λουκianoῦ Δεπουντή ἐπὶ ταραχῇ καὶ σκανδαλισμῷ τῶν συνειδήσεων τῶν πιστῶν, μετὰ σχετικῆν ἐισήγησιν τῆς Κανονικῆς Ἐπιτροπῆς προέβη εἰς τὴν καθάρεισιν αὐτοῦ καὶ ἀποκατάστασιν εἰς τὴν τῶν λαϊκῶν τάξιν ὡς καταφρονήσαντος τοῦ οἴκειο Ἐπισκόπου καὶ πῆξαντος ἴδιον θυσιαστήριον.

Κρήτη.—Ἡ Ἱ. Ἐπισκοπικὴ Σύνοδος Κρήτης συνελθοῦσα τῇ 15 παρελθόντος μηνὸς ἡσχολήθη ἐπὶ διαφόρων ζητημάτων ἀφορώντων εἰς τὴν ἐν Κρήτῃ Ἐκκλησίαν, ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ δὲ ταύτῃ ἐτέλεσεν ἐν τῷ μητροπολιτικῷ ναῷ τοῦ ἁγ. Μηνᾶ Ἡρακλείου μνημόσυνον ὑπὲρ τῶν ἐν τῷ ἱερῷ ἀγῶνι πεσόντων, ἀπηύθυνε δὲ πρὸς τὰς ἐνόπλους δυνάμεις τοῦ ἔθνους τὸν ἐν ἄλλῃ σελίδι δημοσιεύμενον χαιρετισμόν.

ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΒΟΥΛΓΑΡΙΑΣ

Τὸν παραιτηθέντα Σεβ. Μητροπολίτην Στέφανον ἀντικατέστησεν εἰς τὴν προεδρείαν τῆς Ἱ. Συνόδου τῆς Βουλγαρικῆς Ἐκκλησίας καὶ εἰς τὴν Μητροπολιν Σόφιας ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Δοροστόλου Μιχαήλ.

ΑΓΓΛΙΚΑΝΙΣΜΟΣ

Ἡ Α. Σ. ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Ὑόρκης ἀγορεύσας ἐν τῇ Βουλῇ τῶν λόρδων ἐπὶ τοῦ γερμανικοῦ καὶ τοῦ παλαιστινιακοῦ ζητήματος, ἐχαρακτήρισε τὴν ἐν Βερολίνῳ περιπλοκὴν ὡς «σύγκρουσιν μεταξύ δύο ἀντιθέτων πρὸς ἀλλήλας φιλοσοφίαν, μέλλουσαν νὰ ἐπιδράσῃ ἐπὶ τοῦ συνόλου μέλλοντος τῆς Εὐρώπης». Ἐπιδοκιμάσας δὲ τὴν σταθερὰν στάσιν τῆς ἀγγλικῆς πολιτικῆς, εἶπεν ὅτι «ἡ ἀδυναμία ἀποκλείεται παντελῶς ἐναντι τῶν ὁλοκληρωτικῶν κρατῶν», προσέθηκε δὲ ὅτι «ἡ ἐκ Βερολίνου ἀποχώρησις δὲν θὰ ᾔτο ἡθικὸν κακὸν μόνον, ἀλλὰ καὶ γιγαντιαῖον πολιτικὸν σφάλμα μεγίστης ἐκτάσεως». Ἐπίσης ἐπέστησε τὴν προσοχὴν τῆς Βουλῆς ἐπὶ τοῦ προβλήματος τῶν ἐκ Παλαιστίνης ἐκπατρισθέντων 360.000 προσφύγων ἀράβων ἐν καταστάσει ἄκρας πτωχείας καὶ ἀγωνίας, εἰπὼν ὅτι θὰ ἀπέβαινε τρομακτικὸν σκάνδαλον ἂν οἱ ἀτυχεῖς αὐτοὶ πληθυσμοὶ κινδυνεύσουν νὰ ἀποθάνουν, ὅπου καὶ θὰ συμβῇ ἀσφαλῶς, ἂν τὰ ἠνωμένα ἔθνη δὲν ἀποβλέψουν πρὸς τὸ ζήτημα σιβαρώτερον.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Παναγιώτου Ν. Τρεμπέλα Καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, Ἡ Ἀκολουθία τοῦ Εὐχελαίου. Ἀνατύποις ἐκ τῆς «Θεολογίας». Ἀθῆναι 1948 (σ. 91).

Τοῦ αὐτοῦ Ἡ γονυκλισία ἐν ταῖς Κυριακαῖς (Ἀνάτυπον ἐκ τῆς «Ἐκκλησίας»). Ἀθῆναι 1948 (σ. 32).

Ὁ Θεὸς καὶ τὰ τέκνα του (Ἀ' Σειρὰ μαθημάτων διὰ τὰ μέσα Κατηχητικὰ Σχολεῖα). Βοήθημα διὰ τοὺς διδάσκοντας, Ἐκδόσεις δευτέρα (σ. 198). — **Ὁ Ἐπουράνιος Πατὴρ** (Ἀ' Σειρὰ μαθημάτων διὰ τὰ Κατώτερα Κατηχητικὰ Σχολεῖα). Βοήθημα διὰ τοὺς διδάσκοντας. Ἐκδόσεις τρίτη (σ. 211). Ἀθῆναι 1948: Ἐκδόσεις Θεολόγων ἡ «Ζωή».

Σπ. Ν. Παπανικολάου, Ποῖον τὸ Σύστημα Φιλοσοφικῆς Ἠθικῆς τοῦ κ. Ι. Ν. Θεοδορακοπούλου. Ἀθῆναι 1948 (σ. 39).

Δημητρίου Σ. Μπαλάνου Ἐπιστημονικὸν μνημόσυνον Κωνσταντίνου Λυοβουνιώτου (1872—1943). Λόγος κατὰ τὴν δημοσίαν τῆς Ἀκαδημίας συνεδρίαν τῆς 6 Μαΐου 1943. Ἀνάτυπον ἐκ τῶν Πρακτικῶν τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν, 1943 (σ. 63—87).

ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ

Ἱερὰν Ἐπισκοπὴν Πέτρας Νεάπολιν ἐν τῇ ἀλληλογραφίᾳ τοῦ φύλλου 35-36 τῆς 15 Σεπτεμβρίου ἐν. ἔτους ἡδὲ ἐγνωρίσαμεν ὅτι οἱ Παπὰ Δημήτριος Βασιλικῆς καὶ Παπὰ Ἰωάννης Μηλιαράκης ἐνεγράφησαν καὶ ἔκτοτε ἀποστέλλεται τὸ φύλλον εἰς αὐτοὺς κανονικῶς. — **Αἰδεσιμωτάτους Δημήτριον Βασιλικῆν καὶ Ἰωάννην Μηλιαράκην** Βιάννον Κρήτης ἅμα τῇ λήψει τῆς ἀπὸ 4 Σεπτ. ἐν. ἔτους ἐπιστολῆς τοῦ Θεοφίλου Ἐπισκόπου Πέτρας περὶ τῆς χειροτονίας ὡμῶν, ἀμέσως ἤρχισεν ἡ πρὸς ὡμᾶς τακτικὴ ἀποστολὴ τοῦ φύλλου, ὡς τοῦτο ἐσημειώσαμεν ἐν τῇ ἀλληλογραφίᾳ τοῦ φύλλου. ἀρθ. 35-36 τῆς 15 Σεπτεμβρίου, ἀποροῦμεν δὲ πῶς ἡ Ἐπισκοπὴ ἐπαναλαμβάνει ἐκ δευτέρου τὴν σύστασιν τῆς — **Αἰδεσιμ. Ἀνδρέαν Κοβαταϊάδην** Νεάπολιν Κοζάνης — συνεμορφώθημεν πρὸς τὴν ἀπὸ 31 Ὀκτωβρ. ἐν ἔτους ὑπόδειξιν σας. — **Αἰδεσιμ. Ἀριστ. Κατοῦτον** Ἀλμυροπόταμον ἑλήφθη ὑπ' ὄψιν ἡ σύστασις σας. — **Αἰδεσιμωτάτους Βασίλ. Ἀλεξόπουλον Καλάμας, Γεώργιον Κωστούδην** Βέργην αἱ διευθύνσεις σας ἔτακτοποιήθησαν.

= ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ =

ΠΡΟΚΗΡΥΞΕΙΣ ΕΚΛΟΓΗΣ ΙΕΡΕΩΝ

Ἱ. Μητροπόλις Ἀττικῆς καὶ Μεγαρίδος

Ἔχοντες ὑπ' ὄψιν τὰς διατάξεις τῶν ἀρθρῶν 46 καὶ 48 τοῦ Ἀναγ. Νόμου 2200/1940 «περὶ ἱερῶν ναῶν καὶ ἐφημερίων», καλοῦμεν τοὺς βουλομένους καὶ ἔχοντας τὰ ὑπὸ τοῦ νόμου ὁριζόμενα προσόντα ἵνα καταλάβωσι τὴν ἐφημεριακὴν θέσιν τοῦ ἐν Ἐλευσίνῃ ἱεροῦ ναοῦ τοῦ ἁγίου Γεωργίου, ὅπως ἐντὸς μηνὸς ὑποβάλωσιν ἡμῖν τὰ ἀπαιτούμενα πιστοποιητικά, προκειμένου νὰ προβῶμεν εἰς ἀνακήρυξιν ὑποψηφίων. Ἐν Κηφισίᾳ τῇ 4ῃ Νοεμβρίου 1948

† Ὁ Ἀττικῆς καὶ Μεγαρίδος Ἱάκωβος

“ΕΚΚΛΗΣΙΑ,”

ΕΠΙΣΗΜΟΝ ΔΕΛΤΙΟΝ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ
ΕΠΟΠΤΕΥΟΥΣΑ ΕΠΙΤΡΟΠΕΙΑ

† Ὁ Ἀθηνῶν ΔΑΜΑΣΚΗΝΟΣ
† Ὁ Εἰσπλητῆς ΙΩΑΚΕΙΜ
† Ὁ Ζακύνθου ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΣ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ

ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ ΠΑΠΑΜΙΧΑΗΛ

Καθηγητῆς τοῦ Πανεπιστημίου, Ἀκαδημαϊκός

ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ: Π. Σ. ΜΑΝΩΛΕΪΗΣ

Ἐν Ἀθήναις τόποις «Φοῖνικες» Λεωνόπου 4